

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

GYÖNGYÖS

Gyöngyös címere

Megrendelő: Gyöngyös Városi Önkormányzat

Készítette: Gutay Mónika

Dobó István Vármúzeum

Régészeti Osztály

2020

Tartalom

I. Jogszabályi környezet	3
2001. évi LXIV. a kulturális örökség védelméről szóló törvény 85/A. §-ban meghatározott Örökségvédelmi Hatástanulmány	3
68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról	3
II. Alapfogalmak	8
III. Az Örökségvédelmi Hatástanulmány tárgya és elkészítésének célja	9
Előzmények	9
A megbízás tárgya	10
A helyszín	10
IV. Régészeti értékvizsgálat	11
Ismert (már nyilvántartott) régészeti lelőhelyek adatgyűjtése	11
Összegzés	20
V. A változtatási szándékok ismertetése	21
VI. Hatáselemzés	21
VII. Költségkalkuláció	22
VIII. A javasolt eljárási rend	23
IX. Összefoglalás	23
X. Nyilatkozat	25
Felhasznált Irodalom	25
Mellékletek	29

I. JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET

Az Örökségvédelmi Hatástanulmány elkészítését és a hozzá kapcsolódó feladatellátást szabályozó fontosabb törvények és rendeletek.

2001. évi LXIV a kulturális örökség védelméről szóló törvény 85/A §-ban meghatározott Örökségvédelmi Hatástanulmány

85/A. § (1) Örökségvédelmi Hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs Örökségvédelmi Hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni. Nem kell Örökségvédelmi Hatástanulmányt készíteni, ha az Étv. 8. § (2) bekezdése szerinti véleményezési eljárásban az illetékes államigazgatási szerv véleménye szerint a rendezés alá vont terület örökségvédelmi szempontból nem érintett.

(2) Az Örökségvédelmi Hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési eszközöket.

(3) A hatóság Örökségvédelmi Hatástanulmány készítését írhatja elő jogszabályban meghatározott esetekben.

68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

83. § (1) Az Örökségvédelmi Hatástanulmányt

a) a Kötv. 85/A. §-ában meghatározott esetekben a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében, települési Örökségvédelmi Hatástanulmányként (a továbbiakban: települési Örökségvédelmi Hatástanulmány) a 14. melléklet szerinti tartalommal a (2) bekezdés a)-c) pontja alapján,

b) a 87. § (4) bekezdésében meghatározott esetekben az engedély iránti kérelmet benyújtónak döntéselőkészítő Örökségvédelmi Hatástanulmányként a 15. melléklet szerinti tartalommal a (2) bekezdés d) pontja alapján kell elkészíttetni.

(2) Az Örökségvédelmi Hatástanulmány kidolgozása során

a) a településfejlesztési koncepcióhoz a 14. melléklet 1. pont 1.1. és 1.3. alpontja szerinti tartalmat teljes körűen,

b) a helyi építési szabályzat kidolgozásához - ha az nem áll rendelkezésre -, a 14. melléklet 1. pont 1.1-1.3. alpontjában meghatározott vizsgálatot, továbbá 1. pont 1.4. alpontjában meghatározott értékleltárt, valamint 2. pontja szerinti hatáselemzést a településrendezési eszköz meghatározásához szükséges részletezettséggel;

c) településképi rendelet helyi védelmi előírásainak meghatározásához a 14. melléklet 1. pont 1.4. alpontjában meghatározott értékleltárt teljes körűen;

d) az 53. § (3) bekezdésben és a 87. § (4) bekezdés b) és c) pontjában meghatározott esetekben

da) régészeti örökség felmérése esetén a 15. melléklet 1-3. pontja alatti vizsgálatokat és elemzéseket.

db) műemléki érték felmérése esetén a 15. melléklet 1-3. pontja alatti vizsgálatokat és elemzéseket, továbbá a 15. melléklet 4. pontjában meghatározott értékleltárt és a 15. melléklet 5. pontjában meghatározott értékvédelmi tervet teljes körűen a tervezés alá vont terület és a tervezett rendezési cél által megkövetelt mértékben kell elkészíteni.

(3) Az Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze a 14. és 15. mellékletben meghatározott tartalmi elemek közül a régészeti örökség tárgykörével foglalkozó tartalmi elemek összessége.

(4) Az Örökségvédelmi Hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze a 14. és 15. mellékletben meghatározott tartalmi elemek közül a műemlékvédelem tárgykörével foglalkozó tartalmi elemek összessége.

84. § (1) A települési Örökségvédelmi Hatástanulmány elkészítéséről a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz és a településképi rendelet készíttetője köteles gondoskodni.

(2) Az Örökségvédelmi Hatástanulmány elkészítésére jogosult

a) az Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő,

b) a helyi építési szabályzat kidolgozása során, a gyűjtőterületén érintett régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeum, amely az újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület terepbejárását térítésmentesen, 60 feltárással alkalmas nap alatt végzi el,

c) az Örökségvédelmi Hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze vonatkozásában – kivéve a (3) bekezdésben foglaltakat – a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint műemléki terület műemléki érték dokumentálása szakterületen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő vagy az, aki a hatástanulmány alapjául szolgáló tervfajta elkészítésére egyébként jogosultsággal bír.

(3) A településképi rendelet alátámasztásául szolgáló települési értékleltárt az önkormányzati főépítész is elkészítheti.

14. melléklet a 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelethez

A települési Örökségvédelmi Hatástanulmány tartalma

A települési Örökségvédelmi Hatástanulmány szöveges dokumentum, azonosításra alkalmas térképi ábrázolással, fotókkal és egyéb adatokkal, amely legalább az alábbiakat tartalmazza:

1. Örökségvédelmi vizsgálat:

1.1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag),

1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással,

1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára, amely értékkataszterben tartalmazza:

1.3.1. a világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területeket,

1.3.2. az országos építészeti örökség elemeit,

1.3.3. a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket és a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket.

1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely értékkataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit:

1.4.1. településszerkezetet,

1.4.2. telekstruktúrát és az utcavonal-vezetést,

- 1.4.3. utcaképet vagy utcakép részletet,
- 1.4.4. egyéb településkarakter elemeket,
- 1.4.5. építményrészletet vagy az alkalmazott anyaghasználatot, tömegformálást, homlokzati kialakítást,
- 1.4.6. táj- és kertépítészeti alkotást, egyedi tájértéket, növényzetet,
- 1.4.7. szobrot, képzőművészeti alkotást, utcabútort.

2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése:

- 2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése.
- 2.2. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai:
  - 2.2.1. a régészeti örökségre,
  - 2.2.2. a történeti településre, település- és tájszerkezetre,
  - 2.2.3. a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre.

3. Az értékvédelmi terv tartalmazza:

- 3.1. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények, valamint
- 3.2. az önkormányzati feladatok meghatározását.

15. melléklet a 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelethez

A döntéselőkészítő Örökségvédelmi Hatástanulmány és az értékvédelmi terv részletes tartalma

1. Vizsgálat: szöveg, térképi ábrázolás, fotók azonosításra alkalmas adatokkal és formában:
  - 1.1. történeti leírás és a változással érintett területen
    - 1.1.1. régészeti örökség felmérése esetén terepbejárás,
    - 1.1.2. műemléki értékek felmérése, települési értékleltár felvétele szemrevételezéssel,
  - 1.2. természet, táj, tájhasználati és településszerkezeti összefüggések,
  - 1.3. településkép és utcaképek,
  - 1.4. településszerkezet és területhasználat,
  - 1.5. településkarakter: telekszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok,

- 1.6. védettségek felsorolása (régészeti, műemléki, világörökségi érintettség),
- 1.7. az örökségi értékek elemzése,
- 1.8. területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében.

2. Változtatási szándékok: a tér- és időbeli folyamatok szöveges és összehasonlító térképi vagy grafikus megjelenítése:

- 2.1. településhálózati és tájhasználati változás,
- 2.2. településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás,
- 2.3. infrastrukturális változás,
- 2.4. műemléki értékek felmérése esetén a középtávon tervezett, a települési értékleltárban szerepeltetett létesítmények megjelenését érintő beavatkozások megnevezése és rövid ismertetése.

3. Hatáselemzés szöveges és ábrázolt formában a különböző hatásterületek kijelölésével:

- 3.1. történeti településszerkezetet érintő következmények,
- 3.2. természeti, táji hatások,
- 3.3. a vizsgált érték feltárulásának változásai,
- 3.4. régészeti emlékek, műemléki értékek feltárhatóságának, megmaradásának, elfedésének, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei,
- 3.5. műemlékek megújulásának és fenntarthatóságának gazdasági lehetőségei,
- 3.6. környezeti terhelések és az épített örökség műszaki állapotának összefüggései,
- 3.7. folyamatok iránya, visszafordíthatósága,
- 3.8. kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei.

4. A műemléki értékek tekintetében települési értékleltár tartalmazza:

- 4.1. az építészeti örökség országos védelemre méltó létesítményeinek azonosító adatait (megnevezés, cím, helyrajzi szám, jellemző fénykép),
- 4.2. a közterület felé eső homlokzatok, nézetek megőrzendő, az építészeti kialakítás karaktere szempontjából jelentős értékeit,
- 4.3. a létesítmények további - szemrevételezéssel megállapítható - értékeit.

5. Az értékvédelmi terv tartalmazza:

5.1. az értékek meghatározását és tudományosan megalapozott rangsorolását,

5.2. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontokat és követelményeket,

5.3. az értékleltárban szerepeltetett értékek védelmét biztosító feladatok meghatározását,

5.4. az értékvédelemre irányuló tevékenységek prioritásainak meghatározását, ütemezését, felelőseinek megnevezését.

II. ALAPFOGALMAK

1. **Örökségvédelmi Hatástanulmány:** A kulturális örökségvédelemért felelős hivatal határozatait megalapozó háttér szakanyag, amelynek javaslatait a hivatal figyelembe veheti, de attól eltérően is dönthet. A tanulmány feladata az érintett régészeti örökségi elemek számbavétele, állapotfelmérése, a változtatási szándékok ismertetése és örökségvédelmi hatáselemzése, a további szükséges megelőző jellegű örökségvédelmi intézkedésekre vonatkozó javaslatok megfogalmazása.

2. **Régészeti lelőhely:** „Az a földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben található, és amelyet a hatóság nyilvántartásba vett.” (2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről [Tv.], 7. §. 35.) „A régészeti örökség elemei a régészeti érdekű területekről vagy a régészeti lelőhelyről csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.” (Tv. 19. §. 2)

3. **Megelőző régészeti feltárás:** A régészeti lelőhelyek földmunkák által érintett és veszélyeztetett részén, a jogszabályok alapján megelőző régészeti feltárást kell végezni, amelynek a helyszíni feltárási és dokumentálási munkákon túl az előzetes leletanyag-feldolgozási és dokumentációs munkák is szerves részét képezik. „Ha a régészeti lelőhely elkerülése a fejlesztések, beruházások költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a fejlesztés, beruházás másutt nem valósítható meg, a veszélyeztetett régészeti lelőhelyeket előzetesen fel kell tární (a továbbiakban: megelőző feltárás).” (Tv. 22. §. 1)

Teljes felületre kiterjedő megelőző régészeti feltárássra vonatkozó javaslat megfogalmazása abban az esetben indokolt, ha a régészeti lelőhely kiterjedése és veszélyeztetése egyértelműen meghatározható. „A földmunkával járó változtatás teljes kiterjedésére vonatkozóan mind az előkészítő munkálatok, mind a kivitelezés tekintetében régészeti megfigyelést kell biztosítani, a régészeti lelőhelyeken pedig megelőző feltárást kell végezni.” (R. 14/C. §.)

4. Próbafeltárás: A régészeti próbafeltárás célja a régészeti lelőhelyek érintettségének pontos meghatározása. Az eljárás során a lelőhely földmunkák által veszélyeztetett részének 10-20%-ára kiterjedő feltárást végeznek, amelynek során a kutatóárkokat olyan módon jelölik ki, hogy azok reprezentatív adatokat szolgáltatassanak a lelőhely kiterjedésére, intenzitására vonatkozóan. A próbafeltárás eredményétől függően, érintettség esetén el kell végezni a megelőző feltárást. „A megelőző feltárás részeként a régészeti lelőhelyen – a hatóság eltérő rendelkezésének hiányában – próbafeltárást kell végezni.” (Tv. 21. §.)

5. Régészeti megfigyelés: A beruházás földmunkájának régész által a helyszínen történő folyamatos figyelemmel kísérése, szükség esetén a régészeti bontómunka elvégzése és dokumentálása. (Tv. 7. §. 36.)

6. Régészeti bontómunka: a régészeti örökség elemeinek feltárás keretében történő kibontására és eredeti összefüggéseinek értelmezésére irányuló régészeti tevékenység (felületre bontás, rétegbontás, régészeti emlék bontása, nyesés, metszetek készítése), amely földmunkával járó beavatkozás, fejlesztés, beruházás esetén régészeti feladatellátásnak minősül.

7. Terepbejárás: minden olyan felszínen végzett kutatás, adatgyűjtés és kiértékelő dokumentálás, amely nem ismert régészeti örökségi elem felfedezésére vagy a régészeti lelőhely állapotának ellenőrzésére, illetve azonosítására irányul, függetlenül attól, hogy együtt jár-e a leletek összegyűjtésével, vagy sem.

III. AZ ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY TÁRGYA ÉS ELKÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA

A megbízás tárgya

Hiesz György Polgármester Úr nevében Németi László Igazgató Úr 2019.10.22-i keltezésű levelében Gyöngyös város teljes közigazgatási területére vonatkozó Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti munkarészenek elkészítésére vonatkozó árajánlat kéréssel fordult hozzánk. Az Igazgató Úr levelében arról kaptunk tájékoztatást, hogy belterületbe vonás nélküli, kifejezetten csak az adattári adatokra, valamint a térképészeti adatgyűjtésre alapozott régészeti Örökségvédelmi Hatástanulmány elkészítését várják tőlünk.

Gyöngyös város területére vonatkozó Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti munkarészenek elkészítését a Dobó István Vármúzeum 2019.11.06-i ajánlatában 110 000,- Ft+ÁFA díjért vállalta. Ezen árajánlat alapján Gyöngyös Város Önkormányzata 2019.12.16-án megrendelte a hatástanulmány elkészítését, amely megrendelést a Dobó István Vármúzeum 2020.01.07-én postázta vissza aláírva a Megrendelőnek. A teljesítési határidő az árajánlatban szereplő 40 munkanap volt.

A helyszín

Gyöngyös város Heves megyében található, a Gyöngyösi járás székhelye. Gyöngyös-püspöki, Mátrafüred, Mátraháza, Sástó, valamint Kékestető közigazgatási szempontból a városhoz tartozik. Gyöngyös az Észak-magyarországi-Középhegység nagytájon, ezen belül a Mátra-vidék középtájon és a Nyugati-Mátraalja kistájon található. A kistáj 119–360 tengerszint feletti magasságú, enyhén D-nek lejtő hegység előtéri dombság. A várost átszeli a Toka-, a Belső-Mérges-, a Külső-Mérges, és a Tarján-patak (*Magyarország kistájainak katasztere. Szerk.: Dövényi Zoltán. Budapest, 2010. 727.*). Területe 55, 31 km², GPS koordinátái: 47.47, 19.56. A város és Gyöngyös-patak nevét tévesen a mátrai erdőségekben előforduló fagyöngyből, mások a Mátrába települt palócok egyik asszonyának nevéből származtatják. Gyöngyös nevének legrégebb okleveles említése Gungus alakban IV. Béla 1261. évi oklevelében történik. Károly Róbert 1334-ben Gyöngyöst városi rangra emelte. Gyöngyös első plébániatemplomát (Szent Bertalan) egy 1301-ben keltezett oklevél említi (*Heves megye műemlékei III., Szerk: Dercsényi Dezső–Voit Pál. Akadémia Kiadó 1978. 13-63*).

Előzmények, korábbi hasonló jellegű dokumentumok

- Gyöngyös Városi Önkormányzat megbízásából, a Dobó István Vármúzeum Gyöngyös beruházási területeiről 2002-ben egy, 2003-ban pedig kettő régészeti állapotfelmérő dokumentációt is készített (*Összefoglaló jelentés régészeti állapotvizsgálatról, Gyöngyös Ipari Park 2002., DIV Rég. Ad. 975., Régészeti állapotfelmérés és vizsgálati dokumentáció Gyöngyös város északi területén 2003., DIV Rég. Ad. 1136., Régészeti állapotfelmérés és hatásvizsgálat Gyöngyös 2003., DIV Rég. Ad. 1189.*)
- A ForErviron Környezetvédelmi és Mérnöki Szolgáltató Kft. megrendelésére a Dobó István Vármúzeum Gyöngyös DNy-i peremére tervezett hipermarketről 2003-ban állapotfelmérő dokumentációt állított elő (*Gyöngyös város DNy-i peremén az oda tervezett hipermarket területének régészeti állapotfelmérő dokumentációja 2003., DIV Rég. Ad. 1093.*)
- A Dobó István Vármúzeum Gyöngyös Ipari Park beruházási területéről 2016-ban három örökségvédelmi hatástanulmányt is csinált (*Örökségvédelmi Hatástanulmány, Gyöngyös, Ipari Park 2016., 600/1880/2016., Örökségvédelmi Hatástanulmány Gyöngyösi Ipari Park új fejlesztési terület I., 2016., 600/2823/2016., Örökségvédelmi Hatástanulmány Gyöngyösi Ipari Park új fejlesztési terület II., 2016. 600/2824/2016.*)
- A Budavári Kft. Gyöngyös beruházási területeihez 2017-ben egy, 2018-ban pedig három Előzetes Régészeti Dokumentációt készített (*Gyöngyös, MIAS, új gyártócsarnok építése ERD 2017., DIV Rég. Ad. 1688*) *Gyöngyös és térsége szennyvízelvezetés és tisztítás projekt ERD 2018., DIV Rég. Ad. 1868., Gyöngyös, GLANT Europe kerékpárgyártó üzem létesítése ERD 2018., DIV Rég. Ad. 1917., 1942., Gyöngyös STOP SHOP bevásárló park létesítése 2018., DIV Rég. Ad. 2044.*)
- A Várkapitányság Zrt. 2019-ben Gyöngyös beruházási területeihez négy Előzetes Régészeti Dokumentációt is gyártott (*Gyöngyös új iparterület kialakítása ERD 2019., DIV Rég. Ad. 2084., Gyöngyös DK-i iparterület fejlesztése ERD 2019., DIV Rég. Ad. 2086., Gyöngyös, 0236/44 és a 0236/42 hrsz.-ok alatt P&G bővítés ERD 2019., DIV Rég. Ad. 2108., Gyöngyös, Ipari Park, Jedlik Ányos utca, GLANT Magyarország beruházás ERD 2019., DIV Rég. Ad. 2225.*)

IV. RÉGÉSZETI ÉRTÉKVIZSGÁLAT

Ismert (már nyilvántartott) régészeti lelőhelyek adatgyűjtése

A létrejött megrendelés értelmében megtörténtek a szükséges adatgyűjtések. Gyöngyös közigazgatási területén jelenleg 33 régészeti lelőhely van nyilvántartva, ezeken kívül még további 2 régészeti lelőhely nyilvántartása van folyamatban (Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3-4). A lelőhelyeket régészeti korszakok szerinti időrendben ismertetjük.

Őskor

Gyöngyös–Borhy-Tag 2–10. (nyilvántartási száma: 77243, 77245, 77247, 77249, 77251, 77253, 77255, 77257, 77259) őskor, őskőkor, paleolitikum

2010. augusztus 31. és 2011. április 30. között a Mátra déli részén, kutatási terv keretében végzett terepbejárások történtek. Borhy-Tagon, a 3-as sz. főúttól É-ra, a szőlőműveléssel megmunkált pliocén-negyvedidőszaki hegylábi felszínen, 235-240 m tengerszintfeletti magasságon, kb. 20×20 m-en 9 gyűjtési pont lett dokumentálva (Borhy-Tag 2–10. lelőhelyek, KÖH 77243, 77245, 77247, 77249, 77251, 77253, 77255, 77257, 77259). Az előkerült leletgyűttesek pattintott kövek voltak. Közülük 4 gyűjtési pont (3 őskori, 1 felső paleolitikus, Borhy-Tag 8–10. lelőhelyek) szórványos, 4 gyűjtési pont (2 őskori–felső paleolitikus, Borhy-Tag 4–5. lelőhelyek, 2 felső paleolitikus, Borhy-Tag 3. és 7. lelőhelyek) közepes intenzitású, 1 gyűjtési pont (felső paleolitikus, Borhy-Tag 6. lh.) nagy leletkoncentrációjának minősült. (*Gutay Mónika: Jelentés terepbejárásról, Mátra déli része, 2010–2011. KÖH600/1360/2011., Gutay Mónika: Gyöngyös határa in: Régészeti Kutatások Magyarországon 2011. 58., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/41905>*).

Gyöngyös–Toka-dűlő 3. (nyilvántartási száma: 77151) őskőkor, paleolitikum

2010. augusztus 31. és 2011. április 30. között a Mátra déli részén, kutatási terv keretében végzett terepbejárásokat folytattunk. A Tarján-, és a Gyöngyös-patak által közrefogott pleisztocén terasz tetején, 170 m tengerszintfeletti magasságon, 250×150 m-es, felső paleolitikus telep található, de sűrűbb leletintenzitás 20×20 m-en figyelhető meg. A Gyöngyöspüspöki lakótelep eddig megépült házai 200 m-re É-ra vannak a lelőhelytől, melyet építkezés veszélyezett. (*Gutay Mónika: Jelentés terepbejárásról, Mátra déli része, 2010–2011. KÖH600/1360/2011., Gutay Mónika: Gyöngyös határa in: Régészeti Kutatások Magyarországon 2011. 58., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/41451>*). Gutay Mónika 2017 tavaszán helyszíni szemlét tartott a lelőhelyen.

Ez a helyszíni szemle nem volt eredményes, mert a lelőhely területét növényzet fedte, csupán egyetlen egy pattintott kő került elő (*Gutay Mónika: Jelentés helyszíni szemléről Gyöngyöstarján, Mula-tó-hegy, Gyöngyös–Toka-dűlő 2017., KÖHÁT/1998 2017.*).

Gyöngyös–Déli külhatár (nyilvántartási száma: 39486) őskor, vagy népvándorlás kor

A KÖH Miskolci Regionális Iroda munkatársai Jenei Anita és Paszternák István 2003 augusztusában Gyöngyös város belterületén, a közép és nagyközép gázelosztó vezeték építése kapcsán helyszíni szemlét végeztek. A lelőhely Gyöngyös város DNy-i részén található, a 3. sz. közlekedési út és a 3203 sz. közlekedési út, valamint a Déli külhatár út által határolt területen, a 3. sz. közlekedési úttól D–DK-i irányban. A kerámia leletek 50x60 m-es területen szóródtak, a lelőhely környezete minden irányból fedett volt. A felszínről jellegtelen őskori vagy népvándorlás kori kerámia töredékek kerültek elő (*Jenei Anita: Jelentés helyszíni szemléről Gyöngyös, Déli külhatár 2003. DIV Rég. Ad. 1219., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/66963>.*).

Gyöngyös–Dobogó (nyilvántartási száma: 44475) őskor

Dénes József az 1981 és 1983 évek között végzett terepbejárást a lelőhelyen, Nováki Gyula 1991–1992-ben felmérte a lelőhelyet. Egy őskori, erődített település nyomait azonosították (*Dénes József: Mátrai terepbejárások DIV Rég. Ad. 445., Nováki Gyula: Várkutatások a Mátrában DIV Rég. Ad. 470., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/40393>.*).

Gyöngyös–Galagonyás-dűlő (nyilvántartási száma: 91973) és **Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 2.** (nyilvántartási száma: 91923) rézkor, késő rézkori Bádén-kultúra

Tóth Zoltán 2015-ben Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 2. lelőhelyen, majd 2016-ban Hrabák Zita és Tóth Zoltán Gyöngyös–Galagonyás-dűlő lelőhelyen végeztek terepbejárásokat, melyek során késő rézkori leletek kerültek elő (*Tóth Zoltán: Jelentés Gyöngyös, Külső-Mérges-patak 2. 2015., 600/380/2016., Hrabák Zita: Jelentés terepbejárásról Gyöngyös, Proctle&Gamle fejlesztés 2016., 600/1984/2016., Örökségvédelmi Hatástanulmány Gyöngyös, Ipari Park 2016., 600/1880/2016., Örökségvédelmi Hatástanulmány Gyöngyösi Ipari Park új fejlesztési terület I., 2016., 600/2823/2016.*). A lelőhelyekről Raáb Donát 2016-ban magnetométeres felmérést is készített (*Raáb Donát: Jelentés magnetométeres felmérésről Gyöngyös, Ipari park 2016., 600/2822/2016.*). 2017-ben Tóth Zoltán régészeti szakfelügyeletet végzett a lelőhelyeken, majd 2017-ben Somogyi Krisztina, ezt követően pedig 2019-ben Bálint Csaba végeztek megelőző feltárásokat. Ennek során a késő réz-

kori, Bádeni kultúrához tartozó telepeket tártak fel, pár bronzkori objektummal. A 2017-es feltárás során 83538 m² területet humuszoltak le, ebből 53875 m² bizonyult régészetiileg pozitívnak, amely felületen összesen 1343 régészeti objektum került elő. A 2019-es feltáráskor 85471 m² területet humuszoltak le, ebből 36173 m² volt régészetiileg pozitív, ahol 402 régészeti objektum került feltárássra (Tóth Zoltán: *Jelentés régészeti felügyeletről, Gyöngyös, Ipari Park 2017., DIV Rég. Ad. 1686., Somogyi Krisztina: Előrehaladási jelentések Gyöngyös Külső-Mérges-patak I-II., Gyöngyös-Galagonyás-dűlő 2017., DIV Rég. Ad. 1703., 1704., 1705., 1706.*). 2019-ben pedig Bálint Csaba megelőző feltárást végzett (ERD Gyöngyös 0236/44 és 0236/42 hrsz.-ok alatt P&G bővítés 2019., *DIV Rég. Ad. 2108., Bálint Csaba: Előrehaladási és záró jelentés Gyöngyös-Külső-Mérges-patak I-II. és Gyöngyös-Galagonyás-dűlő 2019., DIV Rég. Ad. 2226., Bálint Csaba: Ásatási jelentés, Gyöngyös, Ipari Park beruházás II. ütemével érintett Gyöngyös-Külső-Mérges-patak II. és Gyöngyös-Galagonyás-dűlő megelőző feltárájáról DIV Rég. Ad. 2228.*).

Gyöngyös-Galagonyás-dűlő 2. (nyilvántartási száma: 92175) őskor

A lelőhelyen Tóth Zoltán 2016-ban terepbejárást és Somogyi Krisztina 2017-ben megelőző feltárást végzett (*Örökségvédelmi Hatástanulmány – Gyöngyösi Ipari Park új fejlesztési terület II. 2016., 600/2824/2016.*).

Gyöngyös-Gépjavító műhely (nyilvántartási száma: 44747) őskor

Kovács Béla 1964-ben terepbejárást végzett a lelőhelyen (*Kovács Béla: Jelentés helykijelölési szemlérről. 1964., DIV Rég. Ad. 236., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/40388>.*).

Gyöngyös-Külső-Mérges-patak 1. (nyilvántartási száma: 90609) késő vaskor, kelta

Külső-Mérges-patak 1. lelőhelyen 2015-ben Tóth Zoltán látott el régészeti szakfelügyeletet, mely során kelta sírok kerültek elő. Ugyanezen a lelőhelyen 2015-ben Tóth Zoltán, majd 2016-ban Tankó Károly végzett mentőfeltárást. Összesen 154 kelta mellékletes sírt tártak fel, ebből 125 hamvasztásos, 19 csontvázas és 2 jelképes sír volt. (Tóth Zoltán: *Jelentés helyszíni szemlérről Gyöngyös, Külső-Mérges-patak, P&G gyár, 2015., 600/2838/2015., Tóth Zoltán: Jelentés leletmentő ásatásról Gyöngyös, Külső-Mérges-patak, 2015., 600/3385/2015., Örökségvédelmi Hatástanulmány Gyöngyös, Ipari Park, 2016., 600/1880/2016., Tóth Zoltán: Jelentés régészeti felügyeletről, Gyöngyös, Ipari Park, 2017., ÖNYO/1224., Tankó Károly-Tóth Zoltán-Rupnik László-Czajlik Zoltán-Pusztai Sándor: 2016. Short report on the archaeological research of the Late Iron Age cemetery at Gyöngyös. DISSERTATIONES ARCHAEOLOGICAE EX INSTITUTO ARCHAEOLOGICO UNIVERSI-*

TATIS DE ROLANDO EÖTVÖS NOMINATAE SER 3, 4. pp. 307-324.) A lelőhely egy másik részén 2017-ben Somogyi Krisztina, majd 2019-ben Bálint Csaba végzett megelőző feltárást. Ezeket a munkálatokat 2017-ben és 2019-ben is humuszolás során végzett régészeti szakfelügyelet vezette be. A 2017-es humuszolás során, amelyet Tóth Zoltán felügyelt, régészeti objektumok is előkerültek, és ezek feltárását a Külső-Mérges-patak 2. és Galagonyás-dűlő lelőhelyek ásatásával párhuzamosan megelőző feltárást keretében végeztek el (*Tóth Zoltán: Jelentés régészeti felügyeletről, Gyöngyös, Ipari Park 2017., DIV Rég. Ad. 1686., Somogyi Krisztina: Előrehaladási jelentések Gyöngyös Külső-Mérges-patak I-II., Gyöngyös-Galagonyás-dűlő 2017., DIV Rég. Ad. 1703., 1704., 1706., (ERD Gyöngyös 0236/44 és 0236/42 hrsz-ok alatt P&G bővítés 2019., DIV Rég. Ad. 2108., Bálint Csaba: Előrehaladási és záró jelentés Gyöngyös-Külső-Mérges-patak I-II. és Gyöngyös – Galagonyás-dűlő 2019., DIV Rég. Ad. 2226).*

Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3. (nyilvántartása folyamatban) középső vaskor, szkíta

Tóth Zoltán 2013-ban Gyöngyös, Ipari Park területén gázellátás földmunkáihoz kapcsolódó régészeti szakfelügyeletet látott el, amely során szórványos, őskori leletanyag került elő (*Tóth Zoltán: Gyöngyös, Ipari Park gázellátásáról régészeti szakfelügyeleti jelentés 2013., DIV Rég. Ad. 1566*). A beruházási területről 2018-ban Előzetes Régészeti Dokumentáció készült (adatgyűjtés, terepbejárás, geofizikai felmérés, próbafeltárást). A próbafeltárást során Szakos Éva szórványos, középső vaskori, szkíta telepjelenségeket tárt fel. A geofizikai felmérések szintén szórványos telepjelenségeket mutattak a lelőhely keleti részén (*Gyöngyös, GIANT Europe kerékpárgyártó üzem létesítése ERD 2018., DIV Rég. Ad. 1917., 1942*). Gutay Mónika 2018-ban megelőző feltárást végzett a lelőhelyen. Szórványos, középső vaskori, szkíta telepjelenségek és felső paleolitikus pattintott kő leletszóródások kerültek elő. A lehumuszolt terület 9253 m² volt, ebből a régészetileg pozitívan feltárt terület 3560 m². Innen összesen 9 régészeti objektum került elő. A feltárt jelenségek között egy kör alakú, félig fölbe süllyesztett, 13 cölöplyukkal rendelkező szkíta ház is előkerült, melynek elkészült a 3D rekonstrukciója. (*Gutay Mónika: Előrehaladási jelentés Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3. DIV Rég. Ad. 2020., Gutay Mónika–Bernáth László–Rácz Kristóf László–Raáb Donát: Szkíta kori lelőhelyek Heves megyében https://www.academia.edu/41716521/SZKÍTA_KONFERENCIA_2_SZEKCIÓ_NYUGAT_FELÉ_HEVESTŐL_A_DUNÁIG_SZKÍTA_KORI_LELŐHELYEK_HEVES_MEGYÉBEN*).

A lelőhely keleti területén 2019-ben Gutay Mónika látott el régészeti szakfelügyeletet. A humuszolás során nem kerültek elő régészeti objektumok, csak őskori kerámiák és pattintott kövek. A pattintott kövek között egy középső paleolitikus, üveges kvarcporfirből készült Quina jelleű, ívelt keresztelű kaparó Racloir transversal convexe, Quina kaparó is napvilágra került. A nyersanyagban a mátrai limnoszilicitek dominálnak, de előfordul még a tűzkő, üveges kvarcporfir és az obszidián is (*Gutay Mónika: Jelentés régészeti szakfelügyeletről Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3. DIV Rég. Ad. 2196*).

A beruházási területről 2019-ben elkészült a 2. Előzetes Régészeti Dokumentáció. A próba-feltárás során Bíró Péter intenzív, középső vaskori, szkíta telepjelenségeket tárt fel. A geofizikai felmérések a lelőhely nyugati részén szintén intenzív telepjelenségeket mutattak (*Gyöngyös, Ipari Park, Jedlik Ányos utca, GIANT Magyarország beruházás ERD 2019., DIV Rég. Ad. 2225*).

Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 4. (nyilvántartása folyamatban) vaskor

A lelőhelyen Szakos Éva 2018 decembere és 2019 januárja között 1197 m² területen végzett próbafeltárást. A régészetileg pozitívan feltárt terület 174 m² volt, amely során 6 régészeti objektum került elő. A régészeti objektumok többsége vaskori volt (*Gyöngyös, Új Iparterület kialakítása ERD 2019., DIV Rég. Ad. 2084., Gyöngyös, Délkeleti Iparterület fejlesztése ERD 2019., DIV Rég. Ad. 2086*).

Gyöngyös–Külső-Mérges-patak hídjánál (nyilvántartási száma: 49692) bizonytalan kor

Várad Adél 2001-ben Gyöngyös általános rendezési tervének módosításához gyűjtött adatokat (*Gyöngyös általános rendezési terv módosítása 2001., DIV Rég. Ad. 844., Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004*).

Gyöngyös–Lovas-tanya (nyilvántartási száma: 39487) neolitikum, vaskor, szkíta, kelta, Árpád-kor

Jenei Anita 2003-ban helyszíni szemlét, majd Bóka Gergely 2010-ben 8144 m² területen megelőző feltárást végzett, melyből a régészetileg pozitívan feltárt terület 5676 m² volt. Neolitikus, középső vaskori szkíta, késő vaskori kelta, Árpád-kori telepjelenségek valamint egy szkíta temető kerültek elő. A feltárás során két, földbe mélyített, cölöphelyek nélküli, kemencés, 3x3 m-es szkíta kori ház is feltárássra került (*Jenei Anita: Jelentés helyszíni szemlétről, Gyöngyös-Déli külhatár út. NyTI-3620/2003., Jenei Anita: Jelentés helyszíni szemlétről Gyöngyös, Déli külhatár. DIV leltározatlan iratok 3/358-1., Bóka Gergely: Jelentés megelőző feltárásról, Gyöngyös, Lovastanya, 2010.*

KÖH 600/3915/2010., Bóka Gergely: *Dokumentáció megelőző feltárásról Gyöngyös, Lovas-tanya, 2010.*, KÖH 600/1900/2012., Bóka Gergely: *Gyöngyös, Lovas-tanya in: Régészeti Kutatások Magyarországon 2010, 233–234.* Bóka Gergely: *Vaskori településnyomok Gyöngyös –Lovastanya lelőhelyen ppt).*

<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/898>

Gyöngyös–Toka-dűlő 1. (nyilvántartási száma: 93807) őskor, középkor

A lelőhelyen 2017 tavaszán Gutay Mónika végzett helyszíni szemlét. Terepbejárási előzmények ezen a területen azonban már 2006-ban, 2010-ben és 2011-ben is történtek. Ekkor őskori és középkori kerámiatöredékek kerültek elő. A 2017-es helyszíni szemle nem volt eredményes, mert a lelőhely területét növényzet fedte. A lelőhely ma már a fennálló és épülő Gyöngyöspüspöki lakópark északkeleti részén található, közvetlenül a legszélső lakóház előtt, kb. 200 m-re. A Gyöngyöspatak és a Tarján-patak Gyöngyös Rédei víztárolója fogja közre a patak völgytalp fölött emelkedő párkánysíkokból álló középmagas teraszt (*Gutay Mónika: Jelentés helyszíni szemléről Gyöngyöstarján, Mulató-hegy, Gyöngyös-Toka-dűlő 2017., KÖHÁT/1998 2017).*

Gyöngyös–Toka-dűlő 2. (nyilvántartási száma: 93809) őskor

A 2. lelőhely az 1. lelőhelytől délnyugati irányban, kb. 100 m-re található. Gutay Mónika 2017 tavaszán végzett helyszíni szemlét a lelőhelyen. A helyszíni szemle előtt már 2006-ban, 2010-ben és 2011-ben is voltak terepbejárási előzmények. Ekkor 1 őskori kerámia szórvány és limnoszilit pattintott kövek kerültek elő. A 2017-es helyszíni szemle nem volt eredményes, mert a lelőhely területét növényzet fedte (*Gutay Mónika Jelentés helyszíni szemléről Gyöngyöstarján, Mulató-hegy, Gyöngyös-Toka-dűlő 2017., KÖHÁT/1998 2017).*

Gyöngyös–Toka-dűlő 4. (nyilvántartási száma: 93811) őskor

A lelőhelyen 2017 tavaszán Gutay Mónika tartott helyszíni szemlét. Terepbejárási előzmények azonban ezen a területen már 2006-ban, 2010-ben és 2011-ben is voltak. Ekkor 15x10 m-en pattintott kőanyag koncentráldott. A 2017-es helyszíni szemle nem volt eredményes, mert a lelőhely területét növényzet fedte. A lelőhely a lakótelep déli végén, a Toka-patak teraszának szélén található (*Gutay Mónika: Jelentés helyszíni szemléről Gyöngyöstarján, Mulató-hegy, Gyöngyös-Toka-dűlő 2017. KÖHÁT/1998 2017).*

Középkor

Gyöngyös–Ferencs templom és kolostor (nyilvántartási száma: 39035) középkor

A középkori templomnál Paszternák István 2003-ban adatgyűjtést, Fodor László 2011-ben próbaásatást, 2017-ben pedig Tóth Zoltán végzett régészeti szakfelügyeletet. Középkori telepnyom és a templom körül temető feltételezhető (*Paszternák István: Jelentés adatgyűjtésről 2003., 3/383-1/2003., Paszternák István: Jelentés Gyöngyös, Ferencs templom és kolostor adatgyűjtéséről 2003., NyII-3846/2003., Tóth Zoltán: Régészeti szakfelügyeleti jelentés Gyöngyös, Barátok tere 2., ASK energetikai felújítás 8 db földszonda fúrásainak földmunkái 2017., DIV Rég. Ad. 1725., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/65018>).*

Gyöngyös–Gyöngyöspatak út 22. (nyilvántartási száma: 49693) középkor

Nagy Árpád 1970-ben középkori település nyomait azonosította, melynek során kemence és kályhacsempe is előkerült (*Nagy Árpád: Jelentés gyöngyösi lelőhely ellenőrzéséről 1970., DIV Rég. Ad. 327., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/68371>*).

Gyöngyös–Gyöngyöspüspöki (nyilvántartási száma: 63508) honfoglalás kor, Árpád-kor, középkor, Újkor

Fodor László 2004-ben adatokat gyűjtött a lelőhelyről. Tóth Zoltán 2013–2014-ben régészeti szakfelügyeletet és szakfelügyelet közben bontómunkát, 2015–2016-ban régészeti szakfelügyeletet majd 2017-ben tervásatást végzett a lelőhelyen. A gyöngyösi Olajbanfőtt Szent János templom kerítőfalánál vízelvezető csatorna kiásásakor 2013–2014-ben egy korábban ismeretlen temetőrész, 5 középkori sír került elő, majd 2017-ben több mint 20 sír került feltárássra. A sírok zömében Árpád-koriak, de honfoglalás kori és kora újkori sírok is előfordultak. 2019-ben Tóth Zoltán Gyöngyöspüspöki területén, a Rédei utcában régészeti szakfelügyeletet látott el. A munkavégzés során régészeti jelenségek nem kerültek elő (*Tóth Zoltán: Gyöngyös–Gyöngyöspüspöki Összefoglaló jelentés 2013–2014., DIV Rég. Ad. 1692., Tóth Zoltán: Jelentés régészeti felügyeletről Gyöngyös, Zsellérközök, közműépítés 2016., KÖHÁT/1277., Tóth Zoltán: Jelentés régészeti felügyeletről Gyöngyös, Hátár utca, 2015., KÖHÁT/1276., Tóth Zoltán: 10-11. századi temetőrészlet Gyöngyösön. 10-11th century cemetery fragment in Gyöngyös. In: *AGRIA XLIX. Az Egri Vármúzeum Évkönyve = Annales Musei Agriensis, Dobó István Vármúzeum, Eger, 251-266., Tóth Zoltán: Gyöngyös–Gyöngyöspüspöki Összefoglaló jelentés 2017., DIV Rég. Ad. 1730., Tóth Zoltán: Gyöngyös–Gyöngyöspüspöki Feltárási dokumentáció 2017., DIV Rég. Ad. 1766., Tóth Zoltán: Régészeti szakfelügyeleti jelentés,**

Gyöngyös, Rédei úti gázvezeték kiépítéséhez kapcsolódó térszint alatti földmunkák 2019., *DIV Rég. Ad.* 2229., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/22018>).

Gyöngyös–Mátrafüred-Bene-vár (nyilvántartási száma: 32540) őskor, népvándorlás kor, középkor

A lelőhely Gyöngyös–Mátrafüred településrészről északra található. Szabó János Győző 1983 és 1985 között, Szabó János József 1984-ben, 1986-ban, 1987-ben, 1989-ben, 1990-ben, valamint 1992-ben végzett feltárásokat a lelőhelyen. Vaskori kerámia szórványlelet, őskori, talán bronzkori sánc nyomai, középkori kövár, mészegető és középkori telepnyomok kerültek elő éremlelettel (Szabó János Győző: *Ásatási dokumentáció, Mátrafüred- Benevár 1982.*, *MNM. Rég. Ad. V.102/1983.*, *Ltsz. 13659.*, 1983., *MNM. Rég. Ad. XVII.129/1984.*, *Ltsz. 13986.*, 1985., *MNM. Rég. Ad. III.24/1986.*, *Ltsz. 14564.*, Szabó János József: *Ásatási dokumentáció, Mátrafüred-Benevár 1982.*, *DIV rég. Ad. 395.*, 1983., *DIV Rég. Ad. 404.*, 1984., *DIV Rég. Ad. 412.*, 1985., *DIV Rég. Ad. 418.*, 1986., *DIV Rég. Ad. 435.*, 1987., *DIV Rég. Ad. 452.*, 1990., *DIV Rég. Ad. 459.*, 1992., *DIV rég. Ad. 473.*, *Ásatási dokumentáció, Mátrafüred- Benevár 1986.*, *MNM. Rég. Ad. XIV.164/1987.*, *Ltsz. 14933.*, 1987., *MNM. Rég. Ad. 153.XII/1988.*, *Ltsz. 15255.*, 1989., *MNM. Rég. Ad. 72.V/1991.*, *Ltsz. 15789.*, 1991., *MNM. Rég. Ad. 73.V/1991.*, *Ltsz. 15790*). A lelőhelyről ezenkívül 1987-ben Dénes József felmérést, Miklósi Zsuzsa pedig légifelvételeket készített. A lelőhely nem hiteles lista alapján régészeti védetség alatt áll, az erre vonatkozó határozat azonban nincs meg. Illuzórikusan védett lelőhely. (Dénes József: *Mátrai terepbejárások. DIV Rég. Ad. 445.*, Miklós Zsuzsa: *Légi régészeti kutatások 2002.*, *Aerial archaeological investigations in 2002 in: Régészeti Kutatások Magyarországon 2002.* 147-159., Miklós Zsuzsa: *Légifelvételek meghatározásai 2004.*, *KÖH 600/1968/2004.*, Nováki Gyula: *Várkutatások a Mátrában DIV Rég. Ad. 470.*, Nováki Gyula: *Heves megye várai az őskortól a kuruc korig 2009.*, Nagy Levente: *Gyöngyös–Mátrafüred, Benevár középkori várrom 2008.*, Hargitai András: *Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004.*, Klinger László: *Heves megyei adatlapok KÖH 600/1084/2005.*, <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/22574>).

Gyöngyös–Mátrafüred-Muzslatető (nyilvántartási száma: 48863) középkor

Dénes János és Szabó János József 1982-ben terepbejárást végeztek a lelőhelyen (Dénes József: *Mátrai terepbejárások 1983.*, *DIV Rég. Ad. 445*). Szabó János Józsefnek 1983-ban volt ásatása ezen a területen, majd 1987-ben Dénes József felmérést készített a lelőhelyről. Kora Árpád-kori

földvár nyomai kerültek elő (*Dénes József–Szabó János József: Ásatási napló Gyöngyös, Mátrafüred-Muzslatető. 1983., DIV Rég. Ad. 403., Szabó János József: Ásatási jelentés, Mátrafüred-Muzslatető 1983., MNM Rég. Ad. XVII.128/1984., Ltsz. 13985., Nováki Gyula: Várkutatások a Mátrában DIV Rég. Ad. 470., Hargitai András Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004., Klinger László: Heves megyei adatlapok KÖH 600/1084/2005., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/64825>).*

Gyöngyös–Orczy kastély kert (nyilvántartási száma: 63496) középkor

A Dobó István Vármúzeum 2005-ben ásatást végzett a lelőhelyen (*Gyöngyös, lelőhely-bejelentő adatlap, 2009., KÖH 600/1206/2009., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/21959>*).

Gyöngyös–Sár-hegy (nyilvántartási száma: 63518) középkor

Fodor László 1979-ben helyszíni szemlét végzett a lelőhelyen. Középkori temető nyomai kerültek elő (*Gyöngyös, lelőhely-bejelentő adatlap, 2009., KÖH 600/1206/2009., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/22046>*).

Gyöngyös–Szent Anna kápolna (nyilvántartási száma: 49695) középkor

A gyöngyösi Szent Anna kápolna, késő középkori, 15. századi. Váradi Adél Gyöngyös, Pesti út szabályozási tervének véleményezéséhez gyűjtött adatokat. Fodor László 2012-ben ásatást, Tóth Zoltán pedig 2017-ben régészeti szakfelügyeletet végzett a lelőhelyen (*Gyöngyös, Pesti út szabályozási tervének véleményezése. DIV Rég. Ad. 831., Fodor László: Gyöngyös, Szt. Bertalan templom É-i oldalán lévő Szt. Anna kápolna rommaradványainak új lefedéséhez végzett régészeti vizsgálatok végzéséről és eredményeiről 2012., DIV Rég. Ad. 2006., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/68375>*).

Gyöngyös–Szent Bertalan templom (nyilvántartási száma: 48859) középkor, újkor

Fehér Géza 1962-ben helyszíni szemlét és ásatást végzett a templom területén. Tóth Zoltán 2018-ban a templom előtti téren régészeti szakfelügyeletet látott el. A munkavégzés során régészeti jelenség nem került elő (*Fehér Géza: Jelentés helyszíni szemléről, Gyöngyös 1962., MNM Rég. Ad. X.178/1962., Ltsz. 6185., Fehér Géza: Jelentés gyöngyösi leltmentésről DIV Rég. Ad. 198., Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004., Heves megyei adatlapok KÖH 600/1084/2005., Tóth Zoltán: Régészeti szakfelügyeleti jelentés Gyöngyös Hanisz tér 4528 hrsz-ú.*

országzászló alapozás földmunkái 2018., *DIV Rég. Ad. 1838.*, Gyöngyös és térsége szennyvízelvezetés és tisztítás projekt ERD 2018., *DIV Rég. Ad. 1868.* <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/64816>).

Gyöngyös–Szent Erzsébet templom és ispotály (nyilvántartási száma: 48868) középkor, újkor

Valter Ilona 1993-ban végzett ásatást a lelőhelyen. Váradi Adél 2001-ben Gyöngyös általános rendezési tervének módosításához gyűjtött adatokat (*Valter Ilona: Kutatási dokumentáció, Gyöngyös- Szt. Erzsébet templom 1993.*, *MNM. Rég. Ad. 110.VII/1994.*, *Ltsz. 16342.*, Gyöngyös, *Pesti út szabályozási tervének véleményezése. DIV Rég. Ad. 831.*, Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004., Heves megyei adatlapok KÖH 600/1084/2005., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/64849>).

Gyöngyös–Szent Orbán templom (nyilvántartási száma: 48867) középkor, újkor

Holl Imre 1960-ban végzett ásatást a templom területén (*Holl Imre: Jelentés a gyöngyösi Szt. Orbán templom kutatásáról 1960.*, *MNM. Rég. Ad. XXI.318/1965.*, *Ltsz. 7529.*, *Holl Imre: Ásati jelentés, Gyöngyös-Szt. Orbán templom 1960.*, *MNM. Rég. Ad. XI.200/1968.*, *Ltsz. 8597.*, Heves megyei adatlapok KÖH 600/1084/2005., <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/64847>).

Új terepbejárásokból származó régészeti adatok ismertetése és a jelentősebb lelőhelyek korszakokénti összefoglalása

A Mátra-vidék középtáján, a Nyugati-Mátraalja kistáján végzett terepbejárások során, Gyöngyös közigazgatási területén (Toka-dűlő, Borhy-Tag) 10 paleolitikus lelőhelyet, szórványt azonosítottunk. Terepbejárási tapasztalataink azt mutatják, hogy Gyöngyös és környéke igen gazdag az őskőkori, paleolitikus lelőhelyekben. Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3. sz. lelőhelyen 2018-ban a megelőző feltárás során a középső vaskori, szkíta kori telepjelenségeken kívül a csernozjom barna erdőtalajban paleolitikus pattintott kő leletszóródásokat figyeltünk meg. A leletszóródásokra szelvényeket jelöltünk ki, melyekben pattintott köveket tártunk fel. Gyöngyös első paleolitikus lelőhelyének feltárása Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3. sz. lelőhelyen történt. A 75 cm mélyről származó, paleolitikus pattintott köveket magába záró üledékréteg lumineszcens kora 29.5 ± 1.7 és $24,4 \pm 1,4$ ezer évek közé tehető (*Novothny Ágnes: Lumineszcens kormeghatározás a gyöngyösi régészeti feltárásban 2019.*, *DIV Rég. Ad. 2301*). A lelőhely 12 hektáros beruházási területén 2019 tavaszán régészeti szakfelügyeletet végeztük. A pattintott kövek között egy üveges

kvarcporfirből készült, Quina jellegű, ívelt keresztelű kaparó is előkerült, melynek kora a középső paleolitikum végére – 40–35 ezer közé – tehető. További paleolitikus lelőhelyek előfordulása várható Gyöngyös közigazgatási területén, a markánsabb dombháton, pleisztocén patak és folyó teraszokon.

Gyöngyös–Toka-dűlőn 2017-ben tartottunk helyszíni szemlét, amely nem volt eredményes, mert a bejárando lelőhelyek területét növényzet fedte. A lelőhelyeken a 2017-es helyszíni szemle előtt már 2006-ban, 2010-ben és 2011-ben is voltak terepbejárás előzmények. A gyöngyöspüspöki lakópark területén, Gyöngyös–Toka-dűlőn egy újbóli terepbejárást, helyszíni szemlét javasolnánk, amikor a terepi megfigyelés feltételei kedvezőbbé válnak. Gyöngyös–Toka-dűlő 1–4. lelőhelyek pontos kiterjedését és esetleges egymáshoz való viszonyát mindenféleképpen tisztázni kellene. Gyöngyös–Toka-dűlő 1–4. lelőhelyek építkezés által történő megsemmisülés veszélyének vannak kitéve, ezért javasoljuk a feltárásukat.

Gyöngyös–Galagonyás és Külső–Mérge-patak 2. sz. lelőhelyeken, jelentős késő rézkori Bádén kultúra (Kr. e. 3600/3500 – 2800/2700) telepei lettek feltárva.

Gyöngyös–Külső–Mérge-patak 1. sz. lelőhelyen, késő vaskori (Kr. e. 450–Kr. e. 1. század vége), 154 kelta, gazdag mellékletes sírt tártak fel, ebből 125 hamvasztásos, 19 csontvázas és 2 jelképes sír volt. Magyarországon az egyik legjelentősebb, késő vaskori temető itt került elő.

Gyöngyös–Külső–Mérge-patak 3. sz. lelőhelyen a 2019-es geofizikai felmérések és a próbafeltárások egy közel 7 hektáros, középső vaskori, szkíta kori (Kr. e. 650–450) telepet körvonalaztak. A Külső–Mérge-patak 1. sz. lelőhelyen előkerült jelentős kelta temető és a Külső–Mérge-patak 3. sz. lelőhelyen előkerült szkíta telep azt mutatja, hogy további jelentős, kelta telepnek és szkíta temetőnek kell lenni a lelőhelyek környezetében. A nagyobb folyó vagy patak teraszokon, mint pl. a Külső–Mérge-patak, további jelentős régészeti lelőhelyek előfordulása várható.

A 2013-ban előkerült Gyöngyös–Gyöngyöspüspöki temetőrészlet nagyon fontos részét alkotja Gyöngyöspüspöki, valamint Gyöngyös honfoglalás kori, Árpád-kori történetének. Püspöki településnek az írott források mellett már régészeti bizonyítható adatai vannak arról, hogy az Árpád-kor első felében már nem csak templommal rendelkezett – amely köré az egykor itt élt közösség lakói temetkeztek –, hanem előkerült a település 10. századi temetője is. A Gyöngyöspüspökivel kapcsolatos 1261-es okleveles forráshoz képest már régészeti adatokkal is igazolható a település 10. századi előzményei. Ezek alapján régészeti bizonyíthatóan legalább 300 évvel korábbra helyezhető a település Árpád-kori története.

Összegzés

A régészeti adatok alapján Gyöngyös közigazgatási területén mostanáig 35 régészeti korú lelőhelyről tudunk. Ezek közül 2 lelőhely nyilvántartása folyamatban van (Gyöngyös–Külső-Mérgespatak 3-4). A lelőhelyek főbb korszakait tekintve az őskor és a középkor dominál, ezen belül is az őskori lelőhelyek száma kétharmadon felüli. A lelőhelyek között egy-két bizonytalan korú is van és pár olyan is akad, ahol több korszak is előfordul.

V. A VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK ISMERTETÉSE

Gyöngyös város részéről a megrendelés során arról kaptunk tájékoztatást, hogy belterületbe vonás nélküli, kifejezetten csak az adattári adatokra, valamint a térképészeti adatgyűjtésre alapozott régészeti Örökségvédelmi Hatástanulmány elkészítését várják tőlünk.

VI. HATÁSELEMZÉS

Változtatási szándékok hiányában komolyabb hatáselemzés készítése egyelőre nem indokolt. Azt talán fontos kiemelni, hogy a nyilvántartott régészeti lelőhelyeken és azok környezetében bármilyen földmunka végzés során nagy gondossággal, a jogszabályi környezet fejezetben már kivenetve, a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény, valamint a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet előírásai szerint kell eljárni.

VII. KÖLTSÉGGKALKULÁCIÓ

Konkrét, régészeti lelőhelyeket vagy lelőhely részeket vagy ezek szűkebb környezetét érintő változtatási szándékok hiányában tételes költségkalkuláció készítésére jelenleg nincs szükség. Indokolt azonban kitérni azokra a költségelemekre, amelyek régészeti lelőhelyeket érintő földmunkák esetén felmerülhetnek. Az alábbiakban a 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet egységes országos ajánlása alapján, tájékoztató jelleggel ismertetjük a különböző földmunkákra vonatkozó árakat.

A földmunkák időtartamára javasolt régészeti megfigyelés díja a 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet egységes országos ajánlása alapján 8 000,- Ft/óra + ÁFA áron kalkulálható. Ennek alapidja naponta 36 000,- Ft/nap + ÁFA (4x8 000,- Ft), amely magában foglalja az első 4 óra munkadíját, ezen túl minden megkezdett óra újabb 8 000,- Ft/óra + ÁFA.

A próba- és megelőző feltárás díja a 68/2018 (IV.9.) Korm. rendelet egységes országos ajánlása alapján 3 150,- Ft/m² + ÁFA áron számítható azon területrészekre, amelyek a feltárás pozitív négyzetmétereiként jönnek számításba.

A pontosabb lokalizáció érdekében a beruházással érintett lelőhelynek vagy lelőhelyrésznek a magnetométeres felmérését is el lehet végezni, ami a 68/2018 (IV.9.) Korm. rendelet egységes országos ajánlása alapján 40,- Ft/m² áron számítható.

VIII. A JAVASOLT ELJÁRÁSI REND

Bármilyen tervezett beruházásnál, ha az a kulturális örökségi elemeket (régészeti lelőhelyeket) érinti, az engedélyezési eljárásba be kell vonni a Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járás Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalát és a szükséges örökségvédelmi feladatok tekintetében a hivatal határozatai szerint kell eljárni. Kisebb beruházások esetén a hivatal Örökségvédelmi Hatástanulmány, nagyberuházások esetén Előzetes Régészeti Dokumentáció készítését írhatja elő.

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) 11. § alapján, a régészeti lelőhelyek általános védelmet élveznek. A védelemre irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenni (Kötv. 10. § (2)). Ezért a földmunkával járó fejlesztésekkel a régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint el kell kerülni (Kötv. 19. § (1)).

Azonban a Kötv. 22. § (1) szerint „A nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást kell végezni.” A Kötv. 19. § (2) szerint: „A régészeti örökség elemei a régészeti érdekű területekről vagy a régészeti lelőhelyről csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.”

A Kötv. 22. § (3) szerint a nyilvántartási adatok és – ha rendelkezésre állnak – az Előzetes Régészeti Dokumentáció adatai, valamint a beruházás régészeti örökségre gyakorolt hatása alapján a védettségi fokozat figyelembevételével a hatóság – jogszabályban meghatározottak szerint – a megelőző feltárás keretében régészeti megfigyelést vagy próbafeltárást vagy teljes felületű feltárást írhat elő.

IX. ÖSSZEFOGLALÁS

Gyöngyös város új településrendezési tervéhez egy, a város teljes közigazgatási területére vonatkozó Örökségvédelmi Hatástanulmányt készítettünk el. Ehhez kapcsolódóan megtörténtek a szükséges adatgyűjtések. A gyűjtött régészeti adatok alapján 35 régészeti korú lelőhely körvonalázódott Gyöngyösön. Ezek közül mostanáig még 2 lelőhely nyilvántartása folyamatban van. Jelenlegi ismereteink szerint a lelőhelyek között az őskori lelőhelyek vannak a legnagyobb számban. Az őskori lelőhelyek között jelentősek a paleolitikus, rézkori és vaskori lelőhelyek. Gyöngyös története hosszú időre nyúlik vissza. A régészeti adatok alapján már a középső paleolitikum végén, a felső paleolitikum elején, 35–30 ezer évvel ezelőtt a vadászó-gyűjtögető közösségek ideiglenes vadásztelepeket hoztak létre a térségben. Ezt követően az őskor fiatalabb szakaszaiban több ezer éven keresztül a késő rézkortól a vaskor végéig (Kr. e. 3600/3500–Kr. e. 1. század végéig) a patak és folyó teraszok platóit intenzíven belakták az emberi közösségek. A középkori lelőhelyek elsősorban templomok, kolostorok, valamint természetes magaslatok térségében találhatóak. A Gyöngyöspüspökivel kapcsolatos 1261-es okleveles forráshoz képest már régészeti adatokkal is igazolhatók a település 10. századi előzményei. Ezek alapján régészetileg bizonyíthatóan legalább 300 évvel korábbra helyezhető a település Árpád-kori története.

Eger, 2020. március 5.

Gutay Mónika
régész¹
Dobó István Vármúzeum

¹ Diploma száma: Ősrégészet Egyetemi Oklevél

PTM 003257 9/2010 FI80798 ELTE BTK

X. NYILATKOZAT

Alulírott Dr. Domboróczki László nyilatkozom arról, hogy a dokumentáció tartalma megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, továbbá, hogy az Örökségvédelmi Hatástanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezem.

Eger, 2020. március 5.

.....

Dr. Domboróczki László régész, PhD

régész diploma száma: ELTE BTK 114/92.

doktori oklevél száma: ELTE Doktori Tanácsa P-484/2001.

kulturális szakértői nyilvántartásba vétel száma: 7/2012.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Bálint Csaba: Előrehaladási és záró jelentés Gyöngyös–Külső-Mérges-patak I-II. és Gyöngyös–Galagonyás-dűlő 2019., DIV Rég. Ad. 2226.

Bálint Csaba: Ásatási jelentés, Gyöngyös, Ipari Park beruházás II. ütemével érintett Gyöngyös–Külső-Mérges-patak II. és Gyöngyös–Galagonyás-dűlő megelőző feltárásáról DIV Rég. Ad. 2228.

Bóka Gergely: Jelentés megelőző feltárásról, Gyöngyös, Lovastanya, 2010., KÖH 600/3915/2010.

Bóka Gergely: Dokumentáció megelőző feltárásról Gyöngyös, Lovas-tanya, 2010., KÖH 600/1900/2012.

Bóka Gergely: Gyöngyös, Lovas-tanya in: Régészeti Kutatások Magyarországon 2010. 233–234.

Bóka Gergely: Vaskori településnyomok Gyöngyös –Lovastanya lelőhelyen ppt).

<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/898>

Dénes József: Mátrai terepbejárások DIV Rég. Ad. 445.

Dénes József–Szabó János József: Ásatási napló Gyöngyös, Mátrafüred-Muzslatető. 1983., DIV Rég. Ad. 403.

Fehér Géza: Jelentés helyszíni szemléről, Gyöngyös 1962., MNM Rég.Ad.X.178/1962., Ltsz. 6185.

Fehér Géza: Jelentés gyöngyösi leltmentésről DIV Rég. Ad. 198.

Fodor László: Gyöngyös, Szt. Bertalan templom É-i oldalán lévő Szt. Anna kápolna rommaradványainak új lefedéséhez végzett régészeti vizsgálatok végzéséről és eredményeiről 2012., DIV Rég. Ad. 2006.

Gutay Mónika: Jelentés terepbejárásról, Mátra déli része, 2010–2011., KÖH600/1360/2011.

Gutay Mónika: Gyöngyös határa in: Régészeti Kutatások Magyarországon 2011. 58.

Gutay Mónika: Jelentés helyszíni szemléről Gyöngyöstarján, Mulató-hegy, Gyöngyös-Toka-dűlő, 2017., KÖHÁT/1998 2017.

Gutay Mónika: Előrehaladási jelentés Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3. DIV Rég. Ad. 2020.

Gutay Mónika: Jelentés régészeti szakfelügyeletről Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3. DIV Rég. Ad. 2196.

Gutay Mónika–Bernáth László–Rácz Kristóf László–Raáb Donát: Szkíta kori lelőhelyek Heves megyében

https://www.academia.edu/41716521/SZKÍTA_KONFERENCIA_2_SZEKCIÓ_NYUGAT_FELÉ_HEVESTŐL_A_DUNÁIG_SZKÍTA_KORI_LELŐHELYEK_HEVES_MEGYÉBEN

Gyöngyös, Pesti út szabályozási tervének véleményezése. DIV Rég. Ad. 831.

- Gyöngyös általános rendezési terv módosítása 2001., DIV Rég. Ad. 844.
- Gyöngyös város DNY-i peremén az oda tervezett hipermarket területének régészeti állapotfelmérő dokumentációja 2003., DIV Rég. Ad. 1093.
- Gyöngyös, lelőhely-bejelentő adatlap, 2009., KÖH 600/1206/2009.
- Gyöngyös, MIAS, új gyártócsarnok építése ERD 2017., DIV Rég. Ad. 1688.
- Gyöngyös és térsége szennyvízelvezetés és tisztítás projekt ERD 2018., DIV Rég. Ad. 1868. Gyöngyös, GIANT Europe kerékpárgyártó üzem létesítése ERD 2018., DIV Rég. Ad. 1917., 1942.
- Gyöngyös STOP SHOP bevásárló park létesítése 2018., DIV Rég. Ad. 2044.
- Gyöngyös új iparterület kialakítása ERD 2019., DIV Rég. Ad. 2084.
- Gyöngyös DK-i iparterület fejlesztése ERD 2019., DIV Rég. Ad. 2086.
- Gyöngyös, 0236/44 és a 0236/42 hrsz.-ok alatt P&G bővítés ERD 2019., DIV Rég. Ad. 2108.
- Gyöngyös, Ipari Park, Jedlik Ányos utca, GIANT Magyarország beruházás ERD 2019., DIV Rég. Ad. 2225.
- Hargitai András: Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004.
- Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004.
- Heves megye műemlékei III., Szerk: Dercsényi Dezső –Voit Pál Akadémia Kiadó 1978, 13 –63.
- Holl Imre: Jelentés a gyöngyösi Szt. Orbán templom kutatásáról 1960., MNM. Rég. Ad. XXI. 318/1965., Ltsz. 7529.
- Holl Imre: Ásatási jelentés, Gyöngyös- Szt. Orbán templom 1960., MNM. Rég. Ad. XI.200/1968., Ltsz. 8597.
- Hrabák Zita: Jelentés terepbejárásról Gyöngyös, Proctle&Gamle fejlesztés 2016.
- Jenei Anita: Jelentés helyszíni szemléről Gyöngyös, Déli külhatár 2003., DIV Rég. Ad. 1219.
- Klinger László: Heves megyei adatlapok KÖH 600/1084/2005.
- Kovács Béla: Jelentés helykijelölési szemléről. 1964., DIV Rég. Ad. 236.
- Magyarország kistájainak katasztere. Szerk.: Dövényi Zoltán. Budapest, 2010, 727.
- Magyar Nemzeti Múzeum régészeti adatbázis <https://archeodatabase.hnm.hu/>
- Miklós Zsuzsa: Légi régészeti kutatások 2002., Aerial archaeological investigations in 2002 in: Régészeti Kutatások Magyarországon 2002. 147–159.,
- Miklós Zsuzsa: Légifelvételek meghatározásai 2004., KÖH 600/1968/2004.
- Nagy Árpád: Jelentés gyöngyösi lelőhely ellenőrzésről 1970., DIV Rég. Ad. 327.
- Nagy Levente: Gyöngyös-Mátrafüred, Benevár középkori várrom 2008.
- Nováki Gyula: Várkutatások a Mátrában DIV Rég. Ad. 470.

Nováki Gyula: Heves megye várai az őskortól a kuruc korig 2009.

Örökségvédelmi Hatástanulmány, Gyöngyös, Ipari Park 2016., 600/1880/2016.

Örökségvédelmi Hatástanulmány Gyöngyösi Ipari Park új fejlesztési terület I., 2016., 600/2823/2016.

Örökségvédelmi Hatástanulmány Gyöngyösi Ipari Park új fejlesztési terület II., 2016., 600/2824/2016.

Összefoglaló jelentés régészeti állapotvizsgálatról, Gyöngyös Ipari Park 2002., DIV Rég. Ad. 975.

Raáb Donát: Jelentés magnetométeres felmérésről Gyöngyös, Ipari park, 2016., 600/2822/2016.

Régészeti állapotfelmérés és vizsgálati dokumentáció Gyöngyös város északi területén 2003., DIV Rég. Ad. 1136.

Régészeti állapotfelmérés és hatásvizsgálat Gyöngyös 2003., DIV Rég. Ad. 1189.

Somogyi Krisztina: Előrehaladási jelentések Gyöngyös Külső-Mérges-patak I-II., Gyöngyös–Galagonyás-dűlő 2017., DIV Rég. Ad. 1703., 1704., 1705., 1706.

Paszternák István: Jelentés adatgyűjtésről 2003., 3/383-1/2003.

Paszternák István: Jelentés Gyöngyös, Ferences templom és kolostor adatgyűjtéséről 2003., NyTI-3846/2003.

Szabó János Győző: Ásatási dokumentáció, Mátrafüred–Benevár 1982., MNM. Rég. Ad. V.102/1983., Ltsz. 13659., 1983., MNM. Rég. Ad. XVII.129/1984., Ltsz. 13986., 1985., MNM. Rég. Ad. III.24/1986., Ltsz. 14564.

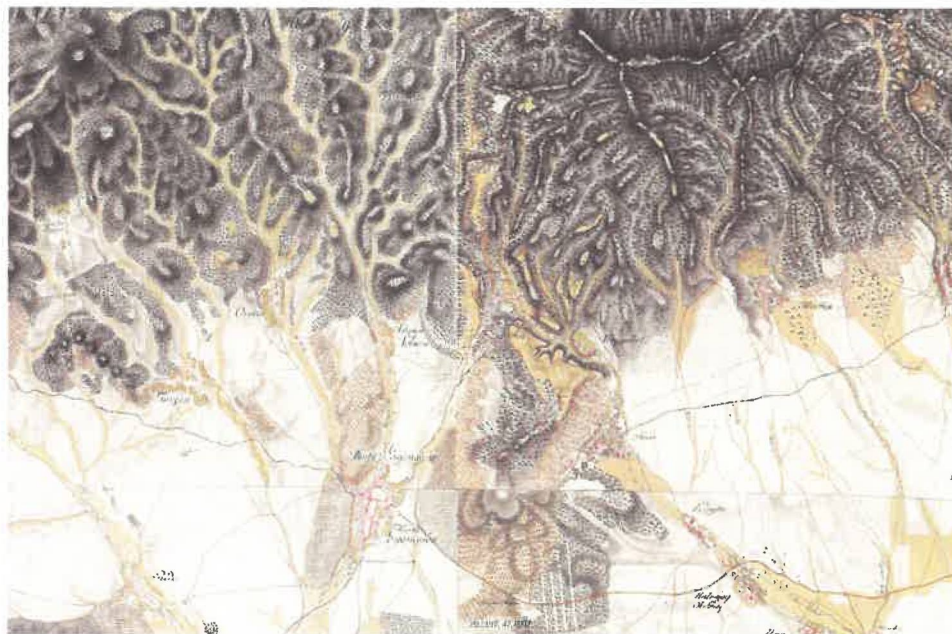
Szabó János József: Ásatási dokumentáció, Mátrafüred-Benevár 1982., DIV rég. Ad. 395., 1983., DIV Rég. Ad. 404., 1984., DIV Rég. Ad. 412., 1985., DIV Rég. Ad. 418., 1986., DIV Rég. Ad. 435., 1987., DIV Rég. Ad. 452., 1990., DIV Rég. Ad. 459., 1992., DIV Rég. Ad. 473., Ásatási dokumentáció, Mátrafüred–Benevár 1986., MNM. Rég. Ad. XIV.164/1987., Ltsz. 14933., 1987., MNM. Rég. Ad. 153.XII/1988., Ltsz. 15255., 1989., MNM. Rég. Ad. 72.V/1991., Ltsz. 15789., 1991., MNM. Rég. Ad. 73.V/1991., Ltsz. 15790.

Szabó János József: Ásatási jelentés, Mátrafüred-Muzslatető 1983., MNM. Rég. Ad. XVII.128/1984., Ltsz. 13985.

Tankó Károly–Tóth Zoltán–Rupnik László–Czajlik Zoltán–Pusztai Sándor: 2016. Short report on the archaeological research of the Late Iron Age cemetery at Gyöngyös. DISSERTATIONES ARCHAEOLOGICAE EX INSTITUTO ARCHAEOLOGICO UNIVERSITATIS DE ROLANDO EÖTVÖS NOMINATAE SER 3, 4, pp. 307-324.

- Tóth Zoltán: Gyöngyös, Ipari Park gázellátásáról régészeti szakfelüyeleti jelentés 2013., DIV Rég. Ad. 1566.
- Tóth Zoltán: Gyöngyös–Gyöngyöspüspöki Összefoglaló jelentés 2013–2014., DIV Rég. Ad. 1692.
- Tóth Zoltán: Jelentés helyszíni szemléről Gyöngyös, Külső-Mérges-patak, P&G gyár, 2015., 600/2838/2015.
- Tóth Zoltán: Jelentés leletmentő ásatásról Gyöngyös, Külső-Mérges-patak, 2015., 600/3385/2015.
- Tóth Zoltán: Jelentés régészeti felüyeletről- Gyöngyös, Határ utca, 2015., KÖHÁT/1276.
- Tóth Zoltán: Jelentés Gyöngyös, Külső-Mérges-patak 2. 2015., 600/380/2016.
- Tóth Zoltán: 10-11. századi temetőrészlet Gyöngyösön. 10-11th century cemetery fragment in Gyöngyös. In: AGRIA XLIX. Az Egri Vármúzeum Évkönyve = Annales Musei Agriensis, Dobó István Vármúzeum, Eger, 251-266.
- Tóth Zoltán: Jelentés régészeti felüyeletről, Gyöngyös, Ipari Park, 2017., DIV Rég. Ad. 1686., 2017. ÖNYO/1224.
- Tóth Zoltán: Régészeti szakfelüyeleti jelentés Gyöngyös, Barátok tere 2., ASK energetikai felújítás 8 db földszonda fúrásainak földmunkái 2017., DIV Rég. Ad. 1725.
- Tóth Zoltán Jelentés régészeti felüyeletről Gyöngyös, Zsellérközök, közműépítés, 2016., KÖHÁT/1277.
- Tóth Zoltán: Gyöngyös–Gyöngyöspüspöki Összefoglaló jelentés 2017., DIV Rég. Ad. 1730.
- Tóth Zoltán: Gyöngyös–Gyöngyöspüspöki Feltárási dokumentáció 2017., DIV Rég. Ad. 1766.
- Tóth Zoltán: Régészeti szakfelüyeleti jelentés Gyöngyös Hanisz tér 4528 hrsz-ú. országzászló alapozás földmunkái 2018., DIV Rég. Ad. 1838.
- Tóth Zoltán: Régészeti szakfelüyeleti jelentés, Gyöngyös, Rédei úti gázvezeték kiépítéséhez kapcsolódó térszint alatti földmunkák 2019., DIV Rég. Ad. 2229.
- Valter Ilona: Kutatási dokumentáció, Gyöngyös- Szt. Erzsébet templom 1993., MNM. Rég. Ad. 110.VII/1994., Ltsz. 16342.

MELLÉKLETEK

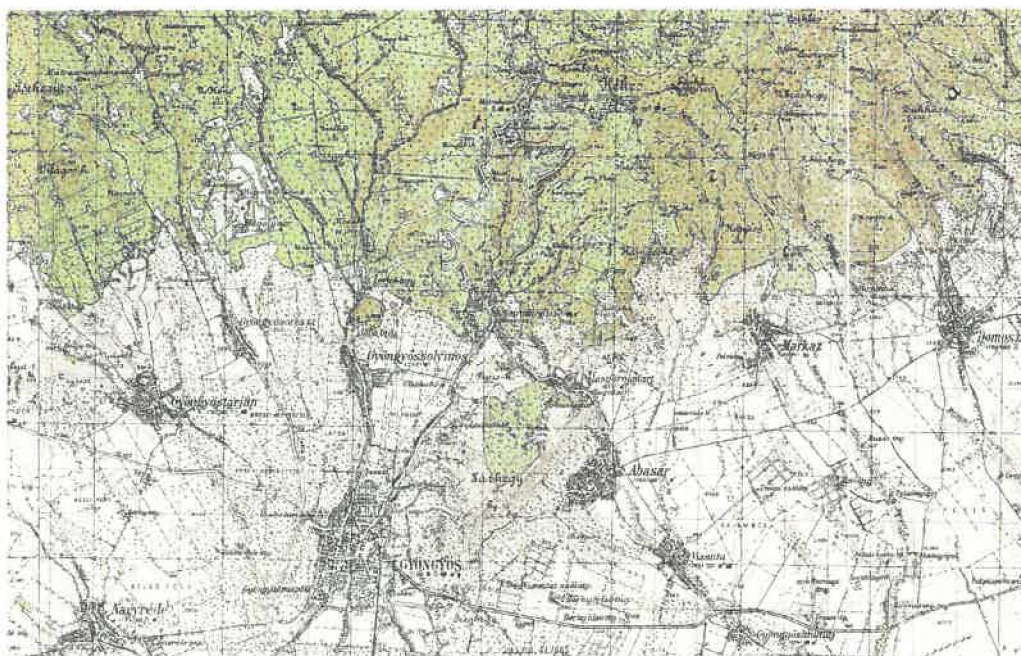
1. ábra Első katonai felmérés 1782–1785

2. ábra Második katonai felmérés 1819–1869

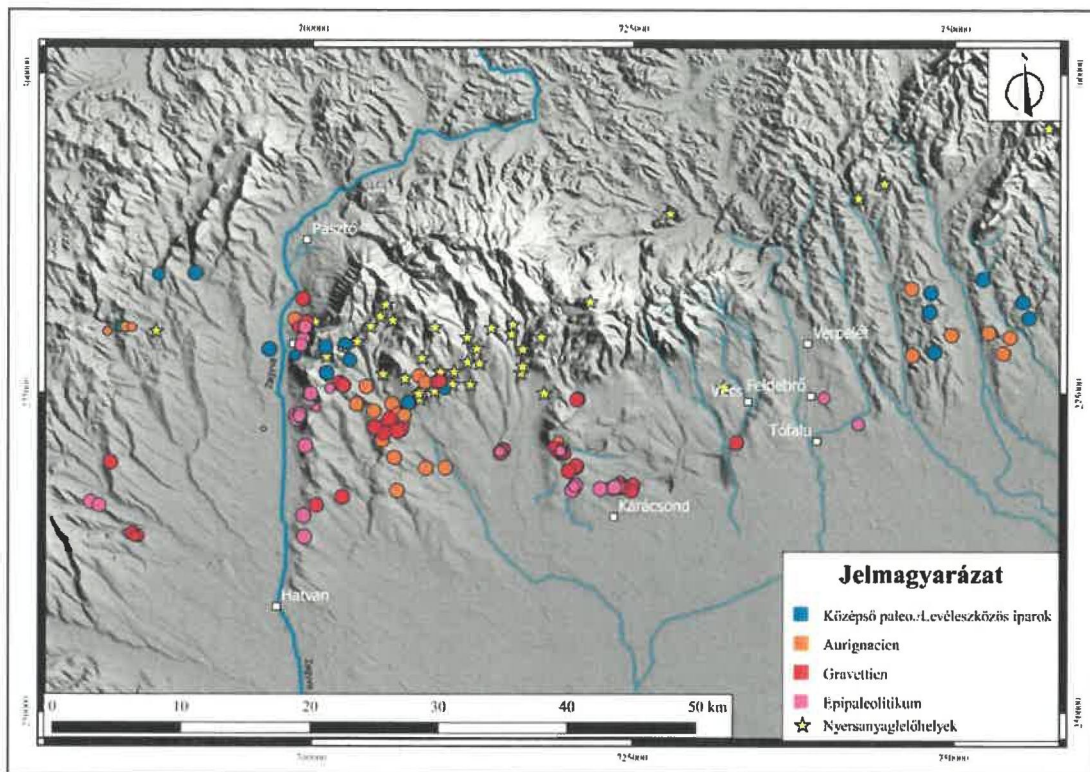

3. ábra Habsburg Birodalom harmadik katonai felmérés 1869–1887

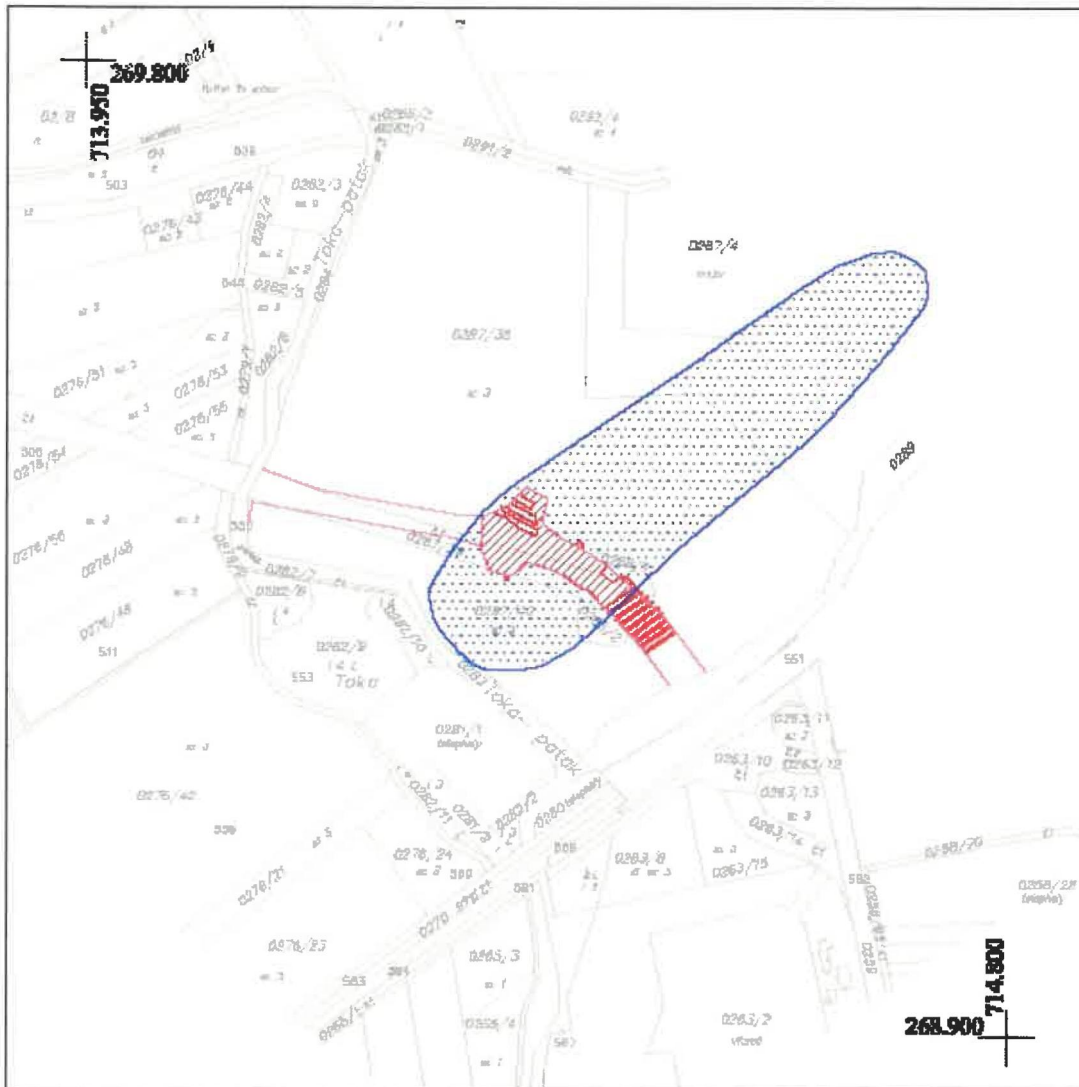

4. ábra Negyedik katonai felmérés 1941

5. ábra Terepbejárások során azonosított paleolitikus lelőhelyek

KATASZTERI TÉRKÉP

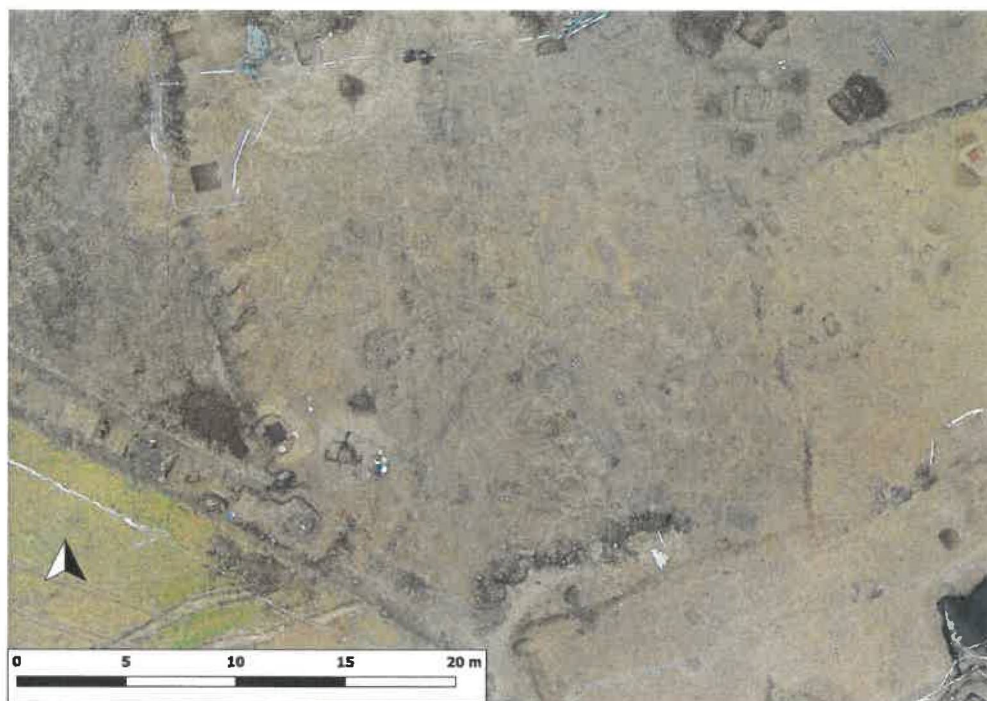
	Közföldhatár		Építési határolás
	Építési határolás		Építési határ
	Építési határ		

GYÖNGYÖS VÁROSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY A hatástanulmány Készítette: Dobó István Vármúzeum		Levegőszelvény Észak-Kelet
Dátum: 2020.01.15. Munkatervszám: 10-021, 10-022 Készítette: Dobó István Vármúzeum Jóváhagyta: Dobó István Vármúzeum	10467 Gyöngyös – Lovas-tanya Építészeti - nyitási-tervezési II. fázis építési határolás és építési határak 2020. június 15. – 2020. október 15.	
Készítette: Dobó István Vármúzeum	Készítette: Dobó István Vármúzeum	Készítette: Dobó István Vármúzeum

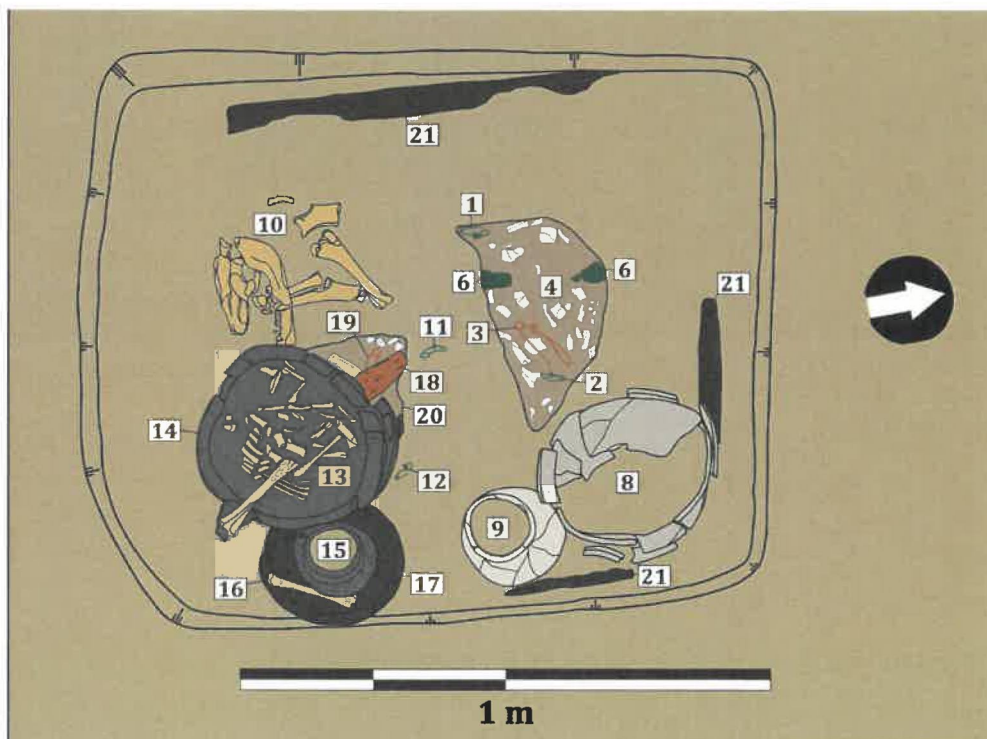
6. ábra Gyöngyös–Lovas-tanya (Bóka Gergely 2010-es megelőző feltárása KÖH 600/1900/2012)

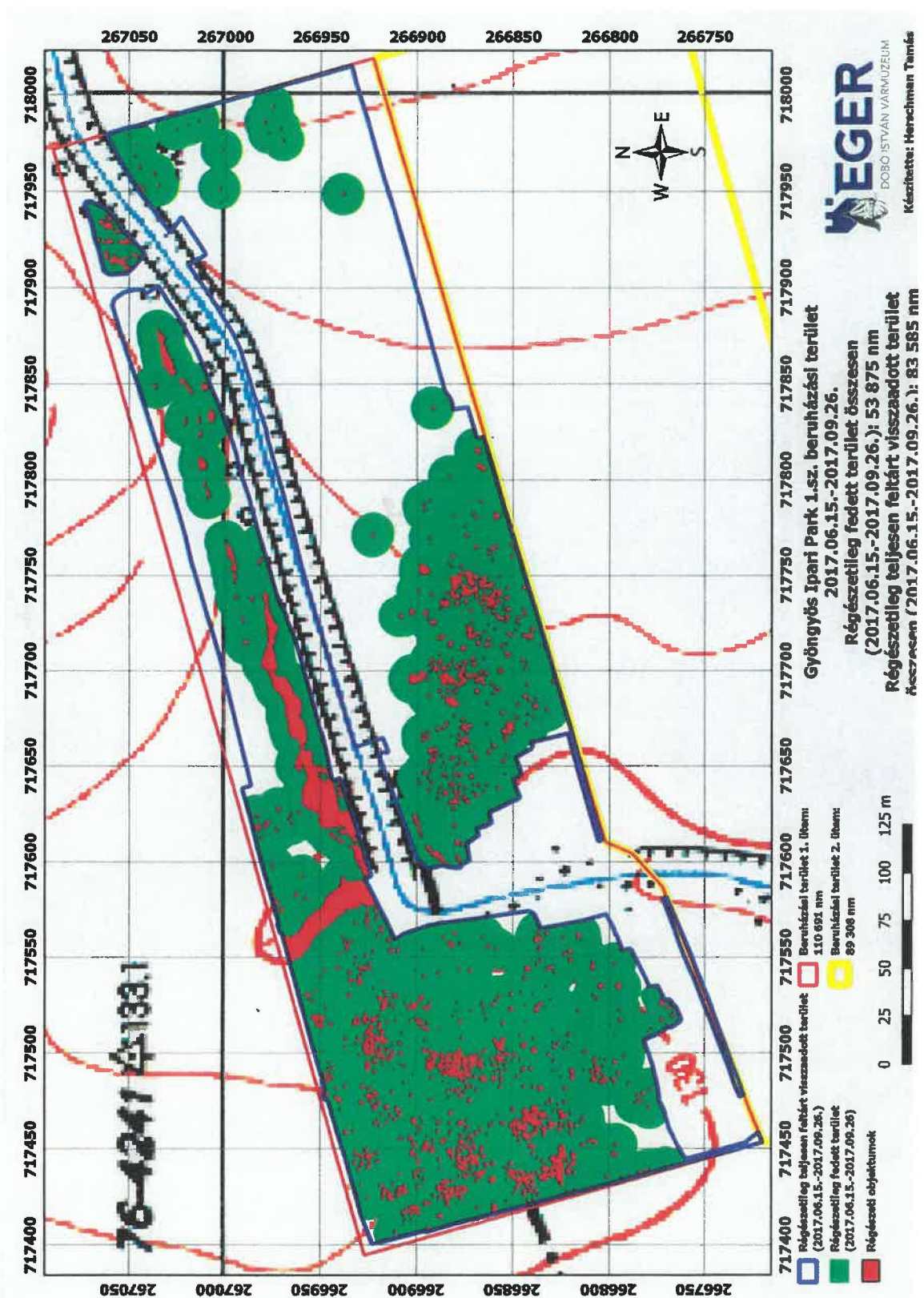
7. ábra Gyöngyös–Külső–Mérges-patak 1. vaskori, kelta temető
 (Tankó Károly–Tóth Zoltán–Rupnik László–Czajlik Zoltán–Pusztai Sándor 2016)

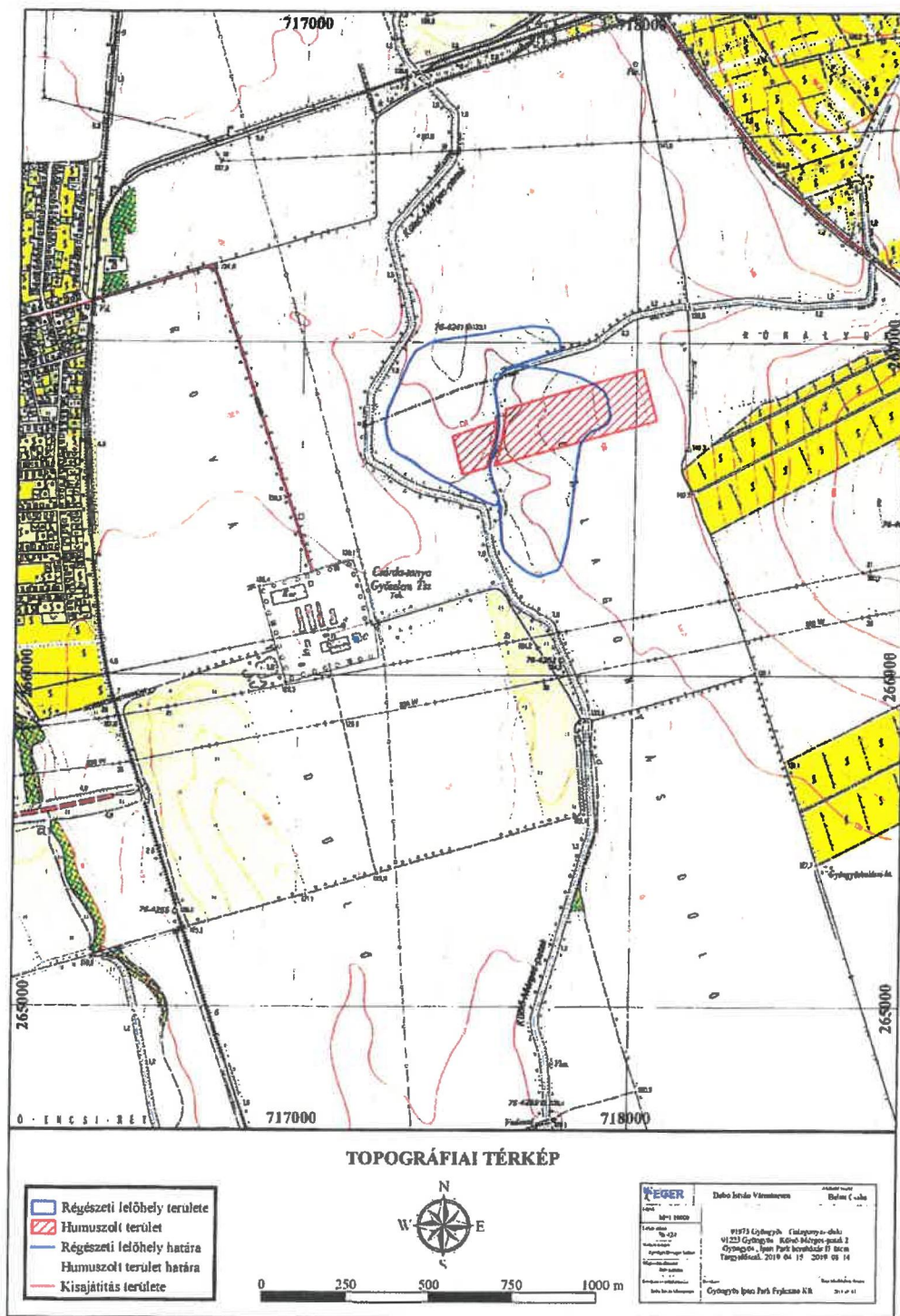
8. ábra Gyöngyös–Külső–Mérges-patak 1. vaskori, kelta temető drónfelvétel
(Tankó Károly–Tóth Zoltán–Rupnik László–Czajlik Zoltán–Pusztai Sándor 2016)

9. ábra Gyöngyös–Külső–Mérges-patak 1. vaskori, kelta temető, 155. számú sír
(Tankó Károly–Tóth Zoltán–Rupnik László–Czajlik Zoltán–Pusztai Sándor 2016)

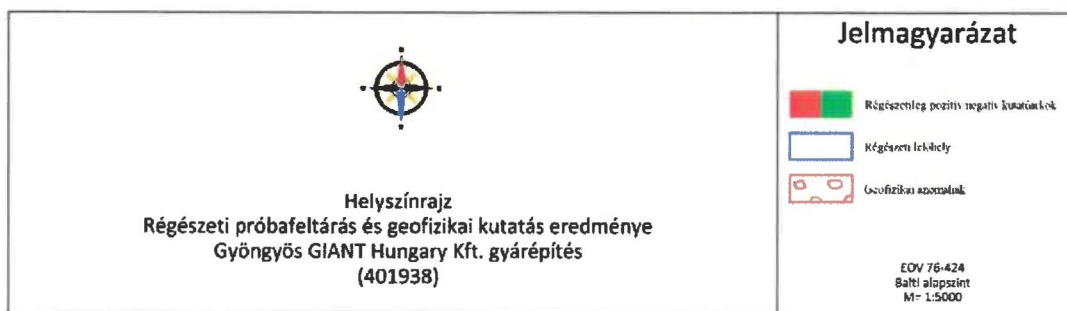
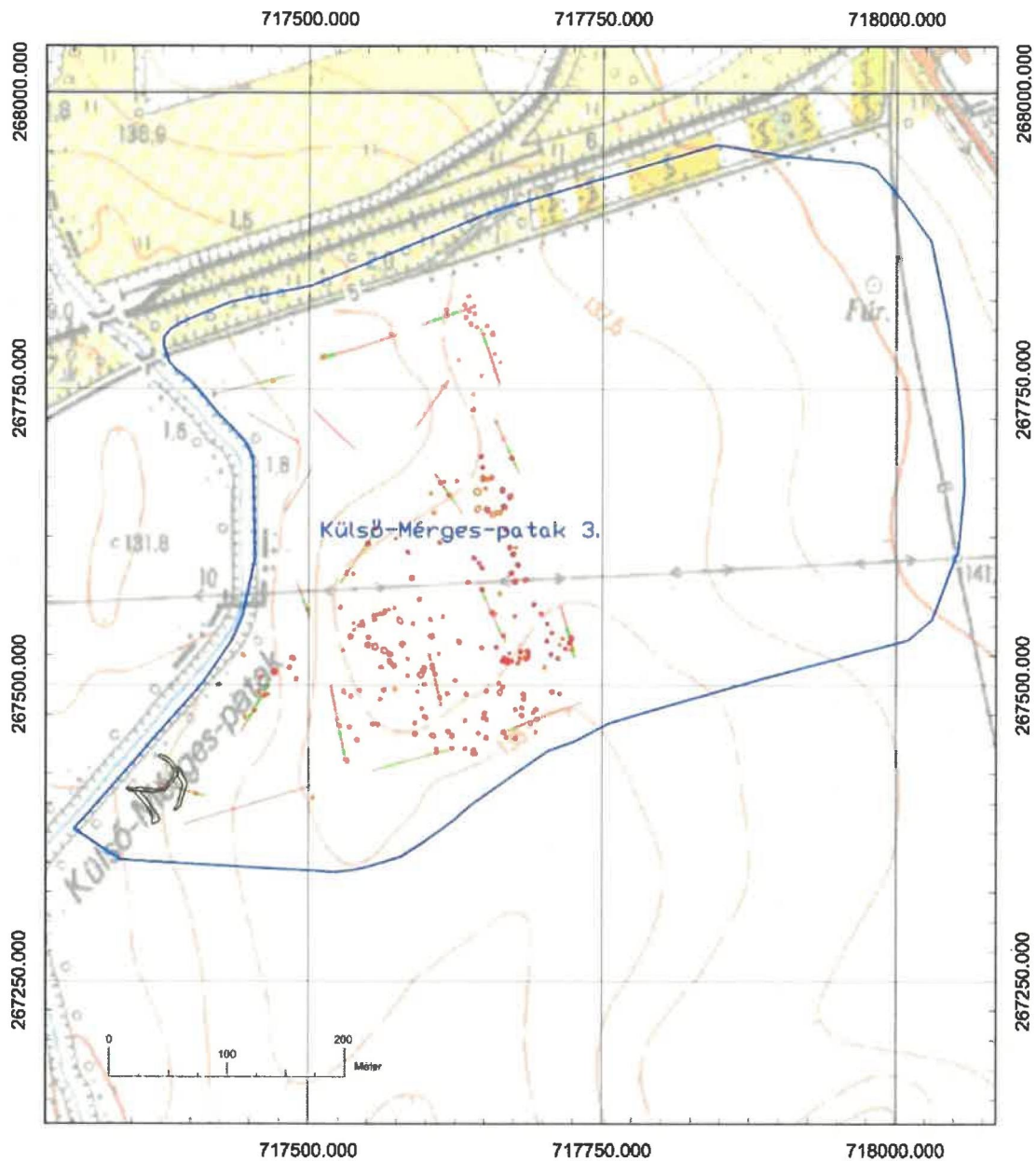
10. ábra Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 2. és Gyöngyös–Galagonyás-dűlő
(Somogyi Krisztina, Gulyás Gyöngy, Gallina Zsolt 2017-es feltárás DIV Rég. Ad. 1706)

11. ábra Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 2. és Gyöngyös–Galagonyás-dűlő
(Bálint Csaba 2019-es feltárás DIV Rég. Ad. 2228)

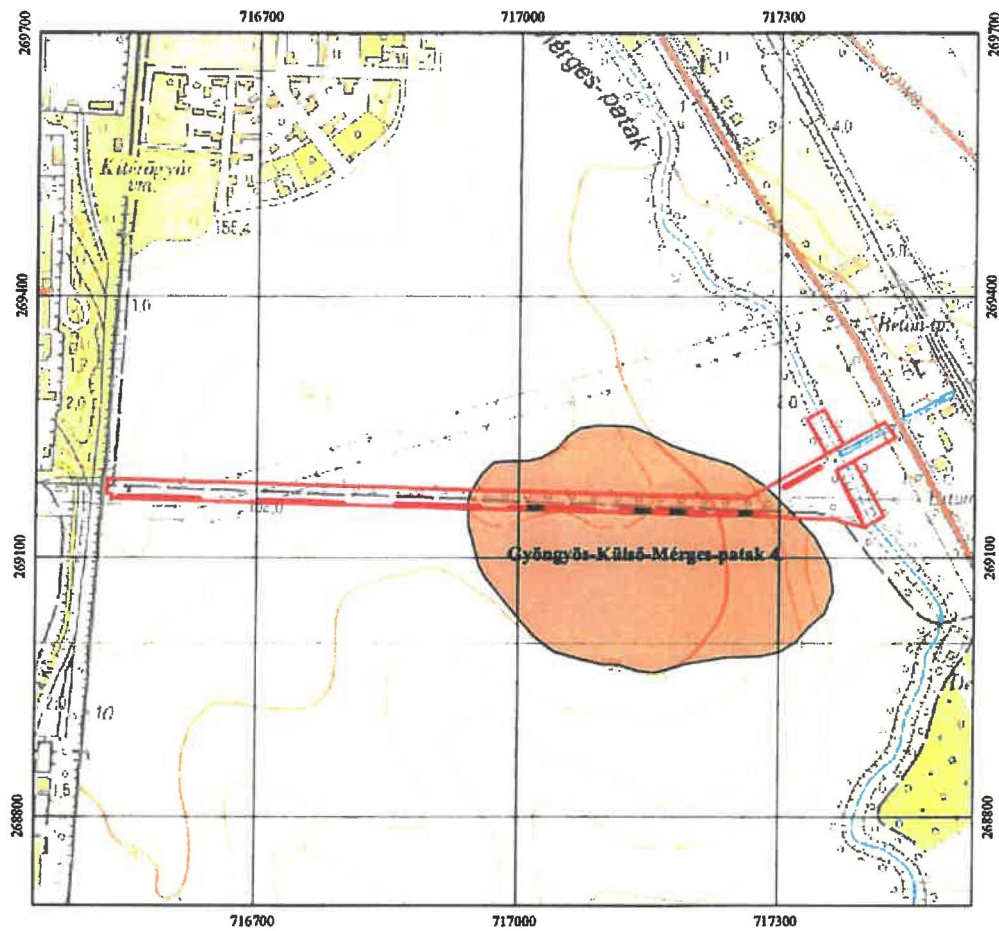
12. ábra Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3.
(Gutay Mónika megelőző feltárás 2018. DIV Rég. Ad. 2020)

13. ábra Gyöngyös–Külső-Mérge-patak 3.

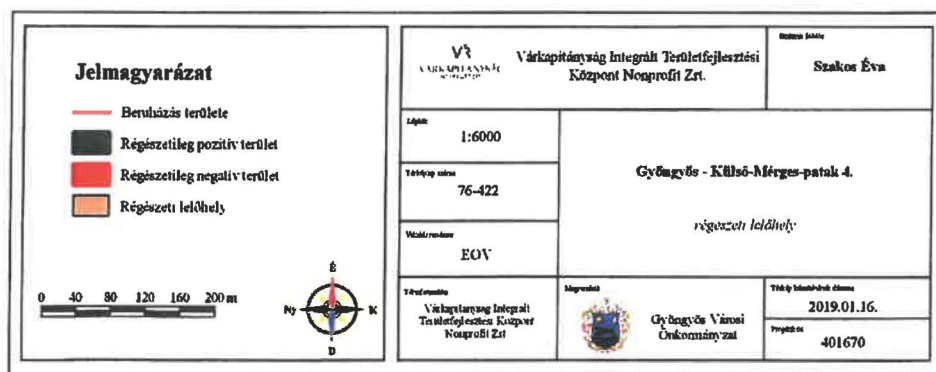
(Bíró Péter próbafeltárás és geofizikai felmérés 2019. DIV Rég. Ad. 2225)

Helyszínrajz

Gyöngyös, új iparterület kialakítása

14. ábra Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 4.

(Szakos Éva próbafeltárása 2018–2019. DIV Rég. Ad. 2084)

NEV	X	Y
Borhy-Tag 10.	719254,061	270399,697
Borhy-Tag 2.	719193,205	270102,437
Borhy-Tag 3.	719231,825	270266,281
Borhy-Tag 4.	719154,585	270199,573
Borhy-Tag 5.	719313,747	270214,787
Borhy-Tag 6.	719388,647	270347,033
Borhy-Tag 7.	719467,058	270256,919
Borhy-Tag 8.	719903,585	270144,568
Borhy-Tag 9.	718890,679	270730,895
Déli külhatár	714700,812	269201,247
Dobogó	718431,77	276528,967
Ferences templom és kolostor	715992,838	271275,042
Galagonyás-dűlő	717747,527	266855,16
Galagonyás-dűlő 2.	717710,077	266464,276
Gépjavító műhely	717380,975	270529,601
Gyöngyöspatak út 22.	715694,408	271975,279
Gyöngyöspüspöki	715238,376	270380,923
Külső-Mérges-patak 1.	717813,845	267214,836
Külső-Mérges-patak 2.	717504,882	266915,236
Külső-Mérges-patak 3.	717707,736	267689,203
Külső-Mérges-patak 4.	717126	269152
Külső-Mérges-patak hídjánál	716861,795	271594,147
Lovas-tanya	714448,025	269400,981
Mátrafüred, Bene-vár	719377,383	277720,345
Mátrafüred- Muzlatető	718781,303	277720,345
Orczy kastély kert	716389,964	271608,191
Sár-hegy	717788,098	271937,049
Szent Anna kápolna	715772,819	271696,745
Szt. Bertalan templom	715795,445	271674,899
Szt. Erzsébet templom és ispotály	716219,098	271555,137
Szt. Orbán templom	715505,208	271867,22
Toka-dűlő	714634,495	270405,89
Toka-dűlő 1.	714907,568	270559,591
Toka-dűlő 2.	714846,711	270470,647
Toka-dűlő 4.	714710,175	270295,88

16. ábra Gyöngyös régészeti lelőhelyei